

កំពូល វត្ត ភ្នំ ពេញ រាជធានី ភ្នំពេញ

សិលាចារឹក ឆ្នាំ ១៩៥១

ប្រាសាទ ព្រះវិហារ

លេខ ១២០-៧៩ រាជធានី ភ្នំពេញ

ឆ្នាំ ១៩៥១

ប្រាសាទ ព្រះវិហារ

ឆ្នាំ ១៩៥១

พิธี: ลึก สร้างฐานแท่น

อนุสาวรีย์ แท่นสรนาศรีทนต์

พ . ค . 2 5 1 0

เล่มนม

หน้า

ประวัติท้าวสุนนารี (โดยสังเขป)	1
ประวัติ อนุสาวรีย์ท้าวสุนนารี	5
ความเป็นมา ในการสร้างฐานแท่นอนุสาวรีย์ใหม่ พ.ศ. 2510	11
เสียงวิพากษ์ - วิจารณ์ เกี่ยวกับการสร้างแท่นฐานใหม่ ของประชาชนทางหน้าหน้าหนังสือพิมพ์	70
“เมื่อคุณย่าเข้าทรง” จาก น.ส.พ. ขาวอิสาน ในคอลัมน์ข้อคิดจากสังคม โดย ลิขิต ประชา	79
“วิญญาณคุณย่าโมอีกที” จาก น.ส.พ. ขาวอิสาน ในคอลัมน์ข้อคิดจากสังคม โดย ลิขิต ประชา	84
โครงการบวงสรวงสังเวยท่านท้าวสุนนารี	91

เลขหน้า 105

เลขหน้า ๗๕
920.72
N 851 K

เลขทะเบียน X.33 H. 13377

๑๐๐๑๐๘

คำนำ

คุณหญิงโม เป็นยอดวีรสตรีไทยที่ได้รับการยกย่อง
สรรเสริญจากปวงชนชาวไทยทั่วประเทศ เนื่องจากได้ประกอบการ
อันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมือง และประชาชน
ชาวไทยโดยได้รวบรวมและนำประชาชนชาย หญิง ต่อสู้กับกองทัพ
ประเทศลาวที่ยกเข้ามารุกรานประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2369 ด้วย
ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และเสียสละอย่างยอดเยี่ยม จนมีชัยชนะ
แก่ราชศัตรูกอบกู้ความเป็นไทยให้แก่ชาวจังหวัดนครราชสีมา และ
เป็นเหตุให้กองทัพประเทศลาว ระบับการยกเข้าไปตีกรุงเทพฯ
พระมหากษัตริย์ในครั้งนั้นลงได้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโมให้
ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “ท้าวสุรนารี” พร้อมด้วยพระราชทาน
เครื่องยศทองคำเป็นบำเหน็จและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พระยาสุริยเดชวิเศษฤทธิศาสตร์วิชัย ปลัดเมืองนครราชสีมา ผู้เป็น
สวามิภักดิ์ท้าวสุรนารี เป็น “เจ้าพระยามหิธรราชินี” ปราบภายใน
พงษาวดารมาจนทุกวันนี้

ท่านท้าวสุรนารีถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ เดือนห้า ปีชวด
จัตวาศก จ.ศ. 1214 (พ.ศ. 2396) ซึ่งมีอายุ 81 ปี เจ้าพระยา
มหิธรราชินี ได้สร้างเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ ณ วัดศาลาลอย เพื่อระลึก
ถึงคุณงามความดี และประชาชนชาวไทยก็ได้สักการะบูชากันต่อมา
หลังจากนั้น เมื่อเจดีย์ได้ชำรุดทรุดโทรมลง ก็ได้มีการสร้างกุ
บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีไว้เป็นที่สักการะ ณ วัดพระนารายณ์มหาราช

โดยข้าหลวงเทศาภิบาลผู้สำเร็จราชการมณฑล ต่อมาเมื่อครั้งข้าหลวง
 ทropic ได้มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ฝ่ายพลเรือน ทหาร ตลอดจน
 จนพ่อค้าคหบดีชาวเมือง ได้พร้อมใจกันสร้างเป็นอนุสาวรีย์ไว้ที่
 หน้าประตูชุมพล ทางด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในคุณงามความดี
 ของท้าวสุรนารี จนกระทั่งถึงปี 2510 นี้ ข้าพเจ้าพร้อมด้วย
 ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน เทศบาลและพ่อค้าประชาชน
 จึงได้จัดสร้างฐานอนุสาวรีย์ขึ้นใหม่ ตามแบบของกรมศิลปากรใน
 ที่เดิม โดยต้องทำพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ไปประดิษฐานไว้ ณ แท่น
 ชั่วคราวในสนามหน้าศาลากลางจังหวัด ตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม
 2510 ได้สร้างเสร็จทำพิธีอัญเชิญกลับมาประดิษฐาน ณ ฐาน
 อนุสาวรีย์ใหม่พร้อมกับบรรจุอัฐิซึ่งบรรจุในพระอมตองคำ หน้า
 382 กรั่ม (25 บาทเศษ) ไว้ในฐาน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน
 2510 ทั้งนี้เพื่อให้คู่ควรกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบันเป็นศรีสง่า
 เชิดชูเกียรติของท่านท้าวสุรนารีและควรแก่การเคารพสักการะ ของ
 ประชาชนตลอดไปชั่วกาลนาน

ค่าก่อสร้างฐานอนุสาวรีย์ใหม่ สิ้นเงินดังนี้

1. ค่าสร้างฐานอนุสาวรีย์ใหม่	535,000 บาท
2. ค่าพระอมตองคำบรรจุอัฐิบรรจุในฐาน	13,580 บาท
3. ค่าทำตุ๊กตะจกบรรจุพระอม	87 บาท
4. ค่าทำพุ่มราวเทียนกระถางรูปและ
แผ่นจารึกโดยกรมศิลปากร	21,500 บาท
5. ค่าต่อไฟฟ้าเข้าฐานอนุสาวรีย์	8,670 บาท
6. ค่าบันไดอะลูมิเนียมยกออกได้	1,330 บาท

7. ค่าใช้จ่ายและรางวัลควบคุมงานของนายช่าง

กรรมศิลปากรและนายช่างเทศบาล	44,500 บาท
รวมเป็นเงิน	624,667 บาท

ในพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารีขึ้นประดิษฐาน ณ
แท่นฐานใหม่นี้ ได้จัดขบวนแห่อย่างสมเกียรติและมีพิธีบวงสรวง
มีการร้องเพลงราชสวมา เทอดเกียรติท่านท้าวสุรนารีและมีการแสดง
กระบี่กระบองอันเป็นการต่อสู้ในสมัยของท่าน มีพระสงฆ์ 16 รูป
จาก 9 วัด สวดพุทธมนต์เย็นและถวายภัตตาหารเช้ากับมัมมหรสพ
หลายอย่างเฉลิมฉลองรวม 3 วัน นับตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน
2510 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2510

พิธีบวงสรวงผู้ทำหน้าทพรหมณ์ ได้จัดเครื่องสังเวย
ครบถ้วน ได้อ่านโองการชุมนุมทวยเทพเทวาตลอดสังศักดิ์สิทธิ์
ทั้งหลายให้มาช่วยคลบบรรดาล และอันเชิญควาวิญญูณ ท่าน
ท้าวสุรนารีให้มาช่วยคุ้มครองป้องกันรักษา ข้าราชการทุกฝ่าย
รวมทั้งเทศบาล พ่อค้า ประชาชนชาวนาจรราชสวมาและบ้านเมือง
ให้มีแต่ความเจริญก้าวหน้า ร่มเย็นเป็นสุขและปราศจากภัยพิบัติ
ด้วยประการทั้งปวงตลอดไป

ข้าพเจ้าหวังว่าด้วยเดชอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์แห่งทวยเทพ
เทวาตลอดสังศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก รวมทั้งวิญญูณของ
ท่านท้าวสุรนารีอันเกิดจากวิธบวงสรวงดังกล่าวแล้ว คงจะบังเกิด
ผลคลบบรรดาลคุ้มครองรักษาให้ข้าราชการทุกฝ่าย รวมทั้งเทศบาล

พ่อค้า ประชาชนชาวนครราชสีมา และบ้านเมือง มีแต่ความเจริญ
ก้าวหน้า ร่มเย็นเป็นสุขและปราศจากภัยพิบัติด้วยประการทั้งปวง
ตลอดไปเป็นแน่แท้

ข้าพเจ้าเว้นเสียมิได้ที่จะต้องขอบคุณท่านข้าราชการทุกฝ่าย
ทั้งทหาร ตำรวจ พลเรือน เทศบาล และท่านพ่อค้าคหบดี
ประชาชนที่ได้ให้ความร่วมมือในงานนี้โดยพร้อมเพรียงกันและด้วย
ดีทุกประการ ขอขอบคุณท่านผู้เสียสละทรัพย์ส่งมายังข้าพเจ้าเพื่อ
ร่วมสร้างฐานอนุสาวรีย์ ขอขอบคุณกรมศิลปากร ที่ช่วยออกแบบ
ก่อสร้างช่วยสร้างสิ่งประกอบบางส่วน รวมทั้งส่งนายช่าง (คุณมนัส
นงลักษณ์) ผู้มีฝีมือมาช่วยปฏิบัติงานสร้างด้วย ขอขอบคุณคณะ
กรรมการดำเนินการประกวดราคา คณะกรรมการควบคุมการก่อสร้าง
ที่ช่วยดำเนินการและควบคุมทุกอย่างเป็นที่เรียบร้อย ขอขอบ
คุณ ร.ต. อำนวย อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้รับเหมาที่ได้ดำเนินการ
ก่อสร้างมาด้วยดีถูกต้องเรียบร้อยตามแบบแปลนและอำนวยความสะดวก
ในพิธีเคลื่อนย้าย และประดิษฐานอนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารี
จนเป็นผลสำเร็จด้วยดีทุกประการ และในที่สุดต้องขอขอบคุณ
คุณเขาวลิต ศัตราพา ซึ่งได้ช่วยรวบรวมพิมพ์หนังสือที่ระลึก
เล่มนี้ให้เป็นผลสำเร็จด้วยดี อันจะเป็นประวัติให้บุคคลรุ่นหลังได้
ทราบความเป็นมาของการสร้างอนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารีด้วย.

นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ท้าวสุรนารี นามเดิมชื่อ คุณหญิงโม เป็นภริยา
ของ พระสุริยเดช วิเศษฤทธิศาสตร์วิชย ปลัดเมืองนคร-
ราชสีมา เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2314 เป็นชาวนครราชสีมา
ซึ่งเป็นที่เชื่อกันว่า เชื้อสายของท่านยังมีปรากฏสืบต่อกัน
มาจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อปี พ.ศ. 2395
รวมอายุได้ 81 ปี

คุณงามความดีที่ท่านได้กระทำไว้ต่อประเทศชาติ อัน
เป็นเกียรติประวัติสร้างความภาคภูมิใจตราตรึงอยู่ในจิตใจของ
ชาวนครราชสีมา และประชาชนชาวไทยทั่วไปนั้นก็คือ

เมื่อปี พ.ศ. 2369 ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งจักรวงศ์ เจ้า
อนุรักษราช (เจ้าอนุวงศ์) ผู้ครองนครเวียงจันทน์ ได้ยก
ทัพมาตีเมืองนครราชสีมา ซึ่งขณะนั้นเจ้าเมือง และ
พระยาปลัดเมือง ไม่อยู่ กองทหารของเจ้าอนุรักษราช
จึงตีเมืองนครราชสีมาได้โดยง่าย และได้กวาดต้อนครอบครัว
ครัวชาวเมืองนครราชสีมา ซึ่งส่วนมากเป็นหญิง เด็ก และ
คนชรา ไปเป็นเชลย เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2369
คุณหญิงโม ภริยาพระยาปลัดเมือง ก็ถูกคุมตัวไปด้วย
หัวหน้ากองทหารของเจ้าอนุรักษราช ซึ่งเป็นเผ่าทวยกุม

เชลยที่กวาดต้อนไปนั้น ชื่อเพี้ยรามพิชัย ได้สั่งรับอาวุธ
ทุกชนิดจากชาวเมืองจนหมดสิ้น ในระหว่างเดินทาง คุณ
หญิงโมได้ออกอุบายให้ชาวเมืองนับถือและเชื่อฟัง ทหาร
ผู้ควบคุม และจัดเลี้ยงอาหารแก่ทหารเป็นอย่างดี จน
ทหารของเจ้าอนุรุทราช ตลอดจนเพี้ยรามพิชัยให้ความ
ไว้วางใจอย่างสนิท

ครั้นเดินทางมาถึงทุ่งสำริด แขวงเมืองพิมาย (อำเภอ
พิมายปัจจุบัน) ขณะที่หยุดและตั้งค่ายพักแรม ณ ที่นั้น
คุณหญิงโมได้ออกอุบายให้ชาวเมืองนำอาหาร และสุรา
ไปเลี้ยงทหารผู้ควบคุม ซึ่งตามเสียงที่เล็ดลอดและเชื่อกัน
ทั่วๆ ไปว่า คุณหญิงโม ได้อาศัยนางสาวบุญเหลือ เป็น
กำลังอันสำคัญในการยั่วย้อมสุราให้ เพี้ยรามพิชัย จน
ถึงกับเมามายไม่ได้สติ (แต่หาหลักฐานทางประวัติศาสตร์
ยืนยันถึงคุณงามความดีในวีรกรรมการเสียสละเพื่อชาติของ
นางสาวบุญเหลือยังไม่พบ หากท่านผู้ใดมีหลักฐานนำมา
เผยแพร่ให้ได้ทราบกันบ้าง ก็จะเป็นการเทอดเกียรติคุณงาม
ความดี ของนางสาวบุญเหลือ ให้ปรากฏสืบไปชั่วกาลนาน-
ผู้รวบรวม) เมื่อทหารที่ควบคุมเชลยรวมทั้งเพี้ยรามพิชัย
ผู้เป็นหัวหน้า เมามายไม่ได้สติ หหมดความระมัดระวัง
คุณหญิงโม จึงได้ประกาศ ให้ชาวเมือง ร่วม ใจกัน จับอาวุธ
ตามแต่จะหาได้เข้าโจมตีกองทหารที่ควบคุมโดยไม่ทันรู้ตัว
ทหารที่ควบคุมซึ่งมีกำลังประมาณ 2,000 คน ได้ล้มตาย

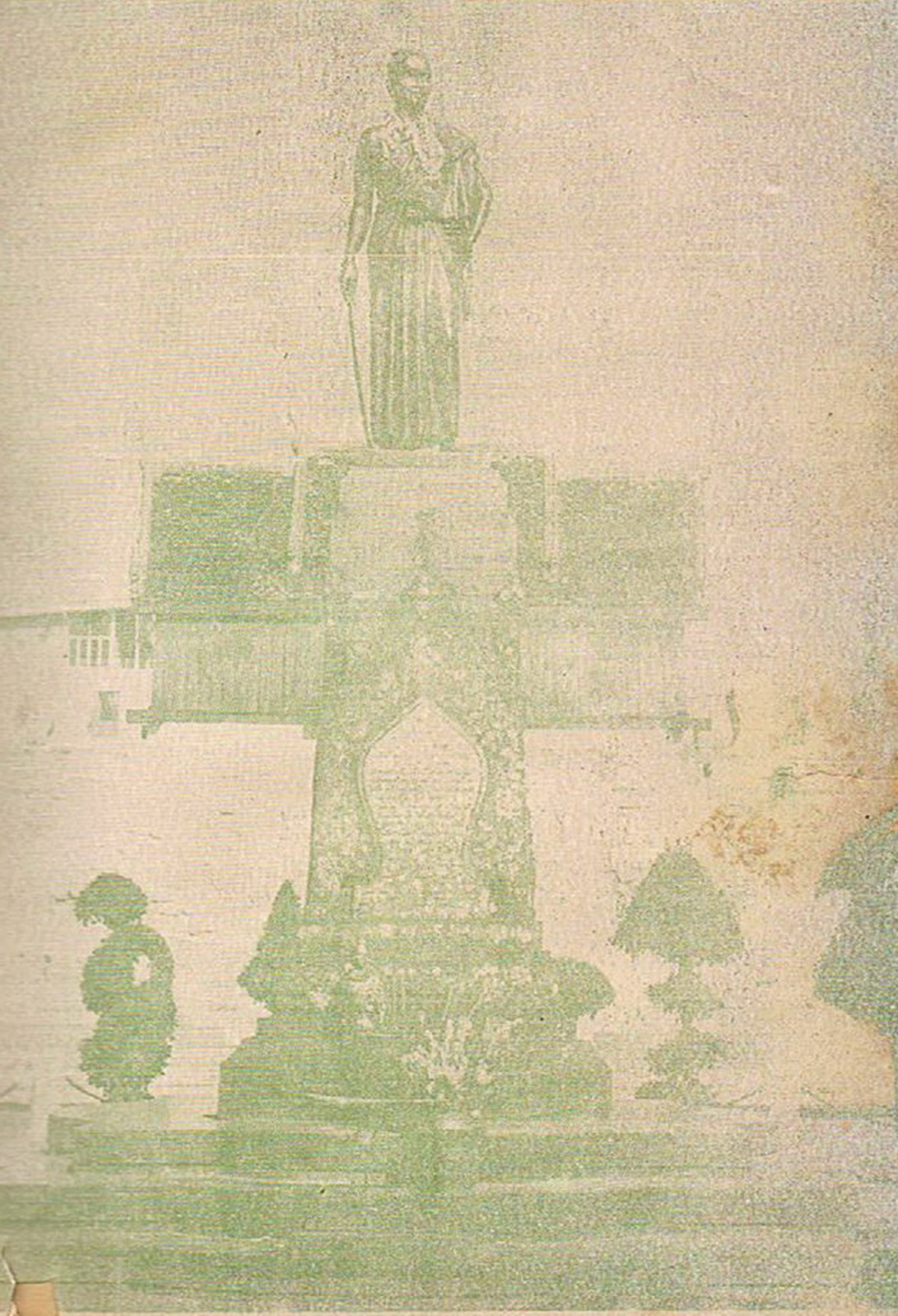
ไปเป็นจำนวนมาก ส่วนที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อย ก็แตก
กระจัดกระจายไปสิ้น

ครั้นเจ้าอนุรุธราชทราบข่าว จึงรีบส่งทหารม้าเร็ว
ประมาณ 50 คน ออกมาสืบเหตุการณ์ แต่ก็ถูกฆ่าตายไป
เกือบหมด เจ้าอนุรุธราชจึงให้เจ้าปาน และเจ้าสิทธิสาร
คุมทหารเดินเท้าประมาณ 3,200 คน และทหารม้าประมาณ
4,000 คน รีบรุดมาทำการปราบปราม ได้ทำการสู้กันจน
ถึงตลุมบอน แต่คุณหญิงโมซึ่งมีกำลังน้อยกว่าก็ประสบ
ชัยชนะอีก เพราะความสามัคคีและความกล้าหาญของชาว
นครราชสีมา ซึ่งมีคุณหญิงโมเป็นผู้ควบคุมบัญชาการต่อสู้
กับกองทัพที่ยกมาอย่างกล้าหาญเป็นยอตนั่นเอง และ
จากการพ่ายแพ้ในครั้งนี้ ทำให้เจ้าอนุรุธราช รวมทั้ง
ทหารของตนต้องเสียชีวิต ที่จะยึดเมืองนครราชสีมา
อยู่ต่อไป และหมกกำลังใจที่จะนำทหารไปโจมตีกรุงเทพ
พระมหานคร เพราะกลัวทัพจากกรุงเทพ ฯ ยกมาเป็นศึก
ชนาบ จึงได้สั่งให้รบถอยทัพกลับเวียงจันทน์ เมื่อ
วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2369

เมื่อวีรกรรมที่คุณหญิงโมได้ประคับประคองขึ้นนี้ ได้ทรง
ทราบถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สถา
ปนาคุณหญิงโม ให้ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “ท้าวสุรนารี”
และพระราชทานเครื่องยศทองคำประดับเกียรติ เป็น
บำเหน็จแห่งคุณงามความดีอีกมากมาย

ตามประวัติกล่าวว่า ท้าวสุรนารีไม่มีบุตรสืบตระกูล
ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อเดือน 5 ปีชวด จัตุศก
จุลศักราช 1214 พุทธศักราช 2395 ด้วยโรคชรา รวม
อายุได้ 81 ปี

ด้วยเกียรติคุณของท่านท้าวสุรนารีที่มีต่อประเทศชาติ ได้ขจรขยายไปยังชาวไทยทุกผู้ โดยเฉพาอย่างยิ่งชาวนครราชสีมา ได้รำลึกถึงเกียรติประวัติอันแสดงออกถึง ความมานะ อุตสาหะ ความกล้าหาญอย่างเลิศอันหาผู้เทียมเท่า ได้ยากยิ่ง เพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติ และอิสรภาพของชาติ โดยมีคำหนึ่งถึงอันตราয়อย่างใดแม่แต่ชีวิต แสดงให้เห็นว่าความเป็นสตรีเพศของท่านหาได้นำมาซึ่งความอ่อนแอ แต่ประการใดไม่ ตรงกันข้าม ท่านท้าวสุรนารีได้แสดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวประจักษ์ชัดชาติทหารอย่างสมบูรณ์ แม้จะตกอยู่ในภาวะคับขันเต็มไปด้วยอันตราয় อย่างน่าหวาดเสียวเพียงใด ท่านก็หามีความสะทกสะท้านไม่ คงมุ่งมั่นอบชีวิตให้เป็นชาติพลี เพื่อหวังกอบกู้เกียรติ และอิสรภาพของชาติ จนถึงวาระอันสุดท้าย ซึ่งในที่สุดก็ได้นำผลสำเร็จอันใหญ่หลวง คือชัยชนะที่เต็มไปด้วยเกียรติอย่างสูงส่งมาสู่ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนชาวจังหวัดนครราชสีมา

เมื่อท่านท้าวสุรนารีได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อเดือน 5 บัชวต จัตวาศก จ.ศ. 1214 พุทธศักราช 2395 นั้น ท่านมีอายุได้ 81 ปี เจ้าพระยามหิธรราชบัณฑิต ผู้เป็นสามีได้ฉาปนกิจ

ศพและสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ ณ วัดศาลาลอย ซึ่งเป็น
วัดที่ท่านท้าวสุรนารีได้สร้างขึ้น

ต่อมาเจดีย์นั้นชำรุดลง พลตรี พระยาสิงหเสนี
(สอาด สิงหเสนี) ขณะเป็นพระยาประสิทธิศักดิ์การ
ข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครราชสีมา
องคมนตรี และรัฐมนตรี จึงได้บริจาคทรัพย์สร้างกุหลาบ
เล็ก บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีขึ้นใหม่ ที่วัดกลาง (วัดพระนา
รายณ์มหาธาตุ) ซึ่งสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน ร.ศ.
118 (พ.ศ. 2442) และได้จารึกข้อความในแผ่นศิลาแล้ว
บรรจุไว้ในกุหลาบที่สร้างขึ้นมีข้อความดังต่อไปนี้

ด้านหน้า

อนุสาวรีย์

ท่านท้าวสุรนารี

อายุได้ 81 ปี

ถึงแก่กรรม เดือน ห้า ปี ชวด

จัตวาศก จุลศักราช 1214

ด้านหลัง

พระยาประสิทธิศักดิ์การ (สอาด)

ข้าหลวงเทศาภิบาล

สำเร็จราชการมณฑลนครราชสีมา

องค์มนตรี รัฐมนตรี
สำเร็จวันที่ 7 เดือน มิถุนายน
ปี ร. ศก 118

ต่อมา^๕นั้นทรุกไทรลงอีก ทั้งอยู่ในที่คับแคบ
ไม่สง่างามสมเกียรติ พระยาอำมรพ่ายพิทศ (คิส อินทร
โสฬส) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายพันเอก
พระเวียงรุกขกิจมิตร (ทอง รักสงบ) ผู้บังคับการ
มณฑลทหารบกที่ 5 พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชน
ชาวนครราชสีมา จึงได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์รูป
ท้าวสุรนารีขึ้นด้วยทองแดง แล้วนำอิฐของท่านท้าว
สุรนารีมาบรรจุไว้ในฐานรองรับ สร้างเสร็จประดิษฐานไว้
ณ หน้าประตูชุมพล เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2477
สำหรับแผ่นศิลาจารึกของเดิม ก็ได้นำมาบรรจุไว้ในฐาน
อนุสาวรีย์ด้วยเหมือนกัน

ตามเสียงเล่ากันว่า ประชาชนที่มีจิตศรัทธาได้ร่วม
กันบริจาคเหรียญหนึ่งสตางค์แดงกันเพียงคนละหนึ่งเหรียญ
เท่านั้น ก็สามารถหล่อรูปอนุสาวรีย์^๕นี้ได้เป็นผลสำเร็จ
น้ำหนักรูปอนุสาวรีย์หนักประมาณ 380 กิโลกรัม

ที่ข้างแท่นอนุสาวรีย์ ได้จารึกอักษรลงในแผ่น
ทองแดงรูปเสมาติดไว้ทั้งทางด้านหน้าและด้านหลัง มีข้อความ
ความดังต่อไปนี้

ค่านหน้า

ประวัติย่อ

พุทธศักราช 2369

เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์เป็นกบฏ

ต่อกรุงเทพมหานคร

ยกกองทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมาได้

แล้วกวาดต้อนครอบครัว ชาวนครราชสีมา

ไปถึงทุ่งสำริด ท่านผู้หญิงโม รวบรวมกำลัง

หญิงชายเข้าต่อสู้อย่างตะลุมบอน กอง

ทหารเวียงจันทน์แตกพินาศ เจ้าอนุวงศ์

ถอยทัพกลับ ในที่สุดกองทัพไทย

ยกตามไปปราบปรามจับตัวเจ้าอนุวงศ์ได้

ท่านผู้หญิงผู้กล้าหาญได้นามว่าเป็น

วีรสตรีกอบกู้อิสรภาพนครราชสีมา

ไว้ได้ด้วยความสามารถ มีคุณ

ต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง พระบาท

สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา

ท่านผู้หญิงโมเป็น “ท้าวสุรนารี”

และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาปลัดเมืองนครราชสีมา

(ทองคำ) ผู้เป็นสวามีท้าวสุรนารีเป็น “เจ้าพระยามหิธรธิบดี”

ปรากฏในพงษาวดารมาจนทุกวันนี้

ด้านหลัง

ประวัติการสร้าง

องค์ธาตุ ท้าวสุรนารี

เดิมสร้างไว้ที่วัดกลาง ก่อเป็นภูเขานาคเล็ก บรรจุอัฐิ
ภายในมีศิลาจารึกชื่อและอายุไว้ ได้ทรุดโทรมลง ทั้งอยู่
ในที่คับแคบไม่สง่างามสมเกียรติ แห่งท่านวีระสตริน
เหตุนี้ พระยาอำมรพ่ายพิศ (ดิศ อินทร โสพส) และ
นายพันเอก พระเรีงรุกบัจจามิตร (ทอง รักสงบ)
พร้อมด้วยชาวเมืองนครราชสีมา พ่อค้า คหบดี ข้าราชการ
ทหาร พลเรือน พร้อมใจกันย้ายมาสร้างขึ้นใหม่ หล่อเป็น
รูปขึ้นด้วยทองแดง มีฐานรับรองประดิษฐานไว้ยังที่
เสร็จแต่ ณ วันที่ 15 มกราคม พุทธศักราช 2477
เพื่อเชิดชูเฉลิมศรีเมืองนครราชสีมาต่อไป
ชั่วกาลนาน

● ความเปิ่นมา

● ในการสร้างฐานแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่

● พ.ศ. 2510

ความจริงความดำริในการสร้างฐานแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้มีมาตั้งแต่สมัย นายเจริญ ภุมบุตร เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาแล้ว และในสมัยนั้นนอกจากจะได้ดำริกันในเรื่องจะเสริมสร้างฐานแท่นให้ใหญ่และสูงขึ้นแล้ว ยังได้มีการพิจารณากันถึงการจะย้ายอนุสาวรีย์ไปประดิษฐาน ณ ที่อื่นว่าจะเป็นการเหมาะสมเพียงใดหรือไม่อีกด้วย นอกจากนั้นในระยะแรกๆ ยังได้มีการแบ่งเงินรายได้สุทธิจากการจัดงานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีประจำปีไว้เป็นเงินสะสมสำหรับการเสริมสร้างฐานแท่นนี้อีกด้วย

แต่ความดำรินั้น ก็ยังไม่ได้ดำเนินการกันอย่างจริงจัง แม้ว่า จะได้มีการแบ่งเงินรายได้บางส่วนไว้ ก็เป็นจำนวนเพียงปีละไม่มากนัก หากพิจารณาถึงจำนวนเงินที่แบ่งไว้แต่ละปีแล้ว ก็จะต้องใช้เวลานานหลายปีกว่าจะได้เงินมากพอ และบางปีก็ไม่ได้แบ่งเงินไว้อีกด้วย นอกจากนั้นในการพิจารณาดังว่า หากย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปประดิษฐานไว้ ณ ที่อื่น เช่นที่ริมคูเมือง หลังตลาดเทศบาล 1 ให้หันหน้าอนุสาวรีย์สู่ถนนมิตรภาพ เมื่อใครเข้ามาในเมืองนครราชสีมา ก็จะได้เห็นอนุสาวรีย์ก่อนเป็นต้น จะเป็นการเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ ในการพิจารณากันในครั้งนั้น มีความเห็นกันเป็นส่วนใหญ่ว่า ไม่ควร

จะย้ายอนุสาวรีย์ไปที่อื่น เพราะสถานที่เดิมที่หน้าประตูชุมพล ซึ่งคือ
ประตูใจกลางเมืองนครราชสีมา เป็นที่ที่เหมาะสมด้วยประการ
ทั้งปวง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ยังได้พิจารณากันถึงว่า ควรจะขยายอาณา
บริเวณโดยรอบอนุสาวรีย์ออกไปอีกหรือไม่ เพราะอาณาบริเวณเดิม
โดยรอบนั้นวันแต่จะคับแคบจ่อแจ้งขึ้น ทำให้อนุสาวรีย์ขาดความ
สง่างามไปมาก ซึ่งหากขยายอาณาบริเวณโดยรอบออกไปได้แล้ว และ
สามารถขยายถนนโพธิ์กลางให้กว้างขึ้น และตัดให้ตรงไปจนถึงถนน
มุขมนตรี ซึ่งสามารถจะมองจากสถานีรถไฟนครราชสีมาตรงลัดมาถึง
อนุสาวรีย์ได้ ก็จะทำให้อนุสาวรีย์มีความสง่างามยิ่งขึ้น แต่การพิจารณา
ในข้อนี้ก็ควรเป็นอันระงับลง เพราะเป็นโครงการใหญ่ซึ่งจะต้องใช้
เงินเป็นจำนวนมาก ทั้งการดำเนินการก็เป็นเรื่องยากที่จะกระทำไปได้
สำเร็จ เพราะจะต้องเวนคืนที่ดินโดยรอบ และเวนคืนที่ดินริมถนน
โพธิ์กลางอีกมาก ซึ่งถึงแม้จะสามารถกระทำได้อาจจะสร้างความเดือด
ร้อนให้กับประชาชนเจ้าของที่ดินอีกไม่ใช่น้อย นอกจากนี้ยังถือว่า
การเสริมสร้างแท่นฐานยังไม่ใช้เรื่องรีบด่วนเท่าใดนัก ความดำริใน
เรื่องนี้จึงยังมิได้รับดำเนินการเป็นเรื่องจริงจังแต่ประการใด

จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. 2506 คณะกรรมการจัดงานฉลอง
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ประจำปี 2506 ได้ประชุมการจัดงาน เมื่อวันที่
4 กุมภาพันธ์ 2506 ได้ลงมติเห็นควรบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้
สง่างามเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่ โดยให้นำรายได้สุทธิจากการจัด
งานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ปี 2506 ไปสมทบการบูรณะอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารีให้แล้วเสร็จในปีนั้น

ทางจังหวัด จึงได้มีหนังสือไปถึงผู้อำนวยการสำนักผังเมือง
และกรมศิลปากร ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายผังเมือง
และช่างกรมศิลปากรมาร่วมพิจารณา และประมาณการค่าใช้จ่าย
ในการดำเนินการนี้ ดังปรากฏตามสำเนาหนังสือต่อไปนี้ :-

ที่ 2054/2506

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

6 กุมภาพันธ์ 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง

ด้วยคณะกรรมการจัดงานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
ประจำปี 2506 ได้ลงมติเห็นสมควรบูรณะอนุสาวรีย์ท้าว
สุรนารีให้สง่างามเหมาะสมกว่าสภาพปัจจุบันนี้ และให้
นำรายได้จากการจัดงานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ปี 2506
ไปสมทบการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้แล้วเสร็จในปี
และใคร่ขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายผังเมือง ไปร่วมพิจารณากับ
ทางเจ้าหน้าที่ศิลปากร เพื่อให้สอดคล้องและเป็นผลดีใน
การดำเนินการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในครั้งด้วย

ฉะนั้นจึงเรียนมาขอความอนุเคราะห์ จัดส่งเจ้าหน้าที่
ไปร่วมพิจารณากับฝ่ายกรมศิลปากร เพื่อดำเนินการเรื่องนี้

ต่อไป หากไม่ขัดข้องกรุณาแจ้งให้ทราบด้วย เพื่อจะได้
กำหนดและนัดหมายกับทางฝ่ายศิลปากรต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

บ. โชตะมังสะ

(นายบุญรอด โชตะมังสะ)

ปลัดจังหวัด ฯ รักษาการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ที่ 2055/2506

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

6 กุมภาพันธ์ 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

ด้วยคณะกรรมการจัดงานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
ประจำปี 2506 ได้ประชุมการจัดงานเช่นที่เคยปฏิบัติมา
ทุกปี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2506 และได้ลงมติเห็น
ควรบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ให้สง่างามเหมาะสมกว่า
สภาพปัจจุบัน และได้ให้นำรายได้สุทธิจากการจัดงาน
ฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ปี 2506 ซึ่งจะเริ่มงานแต่

วันที่ 23 มีนาคม 2506 ถึงวันที่ 1 เมษายน 2506 นี้
ไปสมทบการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้แล้วเสร็จในขั้น
ด้วย ในการนี้ใคร่ขอช่างของกรมศิลปากรไปพิจารณา และ
ประมาณการค่าใช้จ่าย เนื่องในการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าว
สุรนารี ดังนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากกรม
ศิลปากร ได้กรุณาจัดส่งช่างไปพิจารณา และประมาณการ
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการนี้ด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง และ
ในการนี้จังหวัดได้ติดต่อขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายผังเมืองไปร่วม
พิจารณา เพื่อเป็นการสอดคล้องกันทางหนึ่งด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

บ. โขตะมั่งสะ

(นายบุญรอด โขตะมั่งสะ)

ปลัดจังหวัดฯ รักษาการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

เมื่อจังหวัดได้มีหนังสือทักท้วงไป ถึงสำเนาข้างต้นแล้ว ปรากฏ
ว่า กรมศิลปากรได้จัดส่ง นายอุทัย เศรษฐะมาลัย หัวหน้าแผนกช่าง
สิบหมู่ กองทัศนศิลป์ มาร่วมพิจารณา เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2506
ปรากฏถามสำเนาหนังสือตอบของอธิบดีกรมศิลปากรดังต่อไปนี้

1 มีนาคม 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

อ้างถึง หนังสือจังหวัด ฯ ที่ 2055/2506 ลงวันที่ 6

กุมภาพันธ์ 2506

ตามที่ขอให้จัดส่งช่างมาร่วมพิจารณา และประมาณ
การค่าใช้จ่ายในการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี นั้น

กรมศิลปากรจะได้ให้ นายอุณห์ เศรษฐบาลย์
หัวหน้าแผนกช่างสิบหมู่ กองหัตถศิลป์ เป็นผู้มาร่วม
พิจารณาในวันที่ 12 เดือนนี้ จึงขอเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

กฤษณ์ อินทโกสัย

(นายกฤษณ์ อินทโกสัย)

รองอธิบดีรักษาราชการแทน

อธิบดีกรมศิลปากร

เมื่อกรมศิลปากรได้จัดส่ง นายอุณห์ เศรษฐบาลย์ มาร่วม
พิจารณาตามสำเนาหนังสือข้างต้นนั้นแล้ว นายอุณห์ เศรษฐบาลย์
ก็ทำการตรวจ และพิจารณาการจะบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีว่าควร

จะดำเนินการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ได้ขอฝังบริเวณอนุสาวรีย์ และ
บริเวณใกล้เคียงจากทางจังหวัดไปประกอบการพิจารณาด้วย ซึ่งทาง
จังหวัดก็ได้สั่งให้ช่างเทศบาลเมืองนครราชสีมาจัดทำ และส่งไปให้
นายอุณห์ เสวตะมาลย์ ถึงแต่วันที่ 10 กันยายน 2506 ปราบกฏตาม
สำเนาหนังสือนำเสนอฝังบริเวณของ นายทวี แสงชมพู ผู้ตรวจราชการ
ส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

ที่ พิเศษ/2506

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

10 กันยายน 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน นายอุณห์ เสวตะมาลย์

ตามที่กรมศิลปากรได้ให้คุณอุณห์ เสวตะมาลย์ไปตรวจ
และพิจารณาการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และได้ขอฝัง
บริเวณอนุสาวรีย์และบริเวณใกล้เคียง นั้น

ผมได้ให้ช่างเทศบาลจัดทำ และส่งมาพร้อมนี้

ขอแสดงความนับถือ

ท. แสงชมพู

(นายทวี แสงชมพู)

ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

นับแต่ได้ส่งฝังบริเวณไปให้ นายอุณห์ เสวตะมาลย์ แล้ว
จังหวัดก็ได้รอฟังผลการพิจารณาจากทางกรมศิลปากรเรื่อยมา จน

กระทั่งถึงกลางเดือนธันวาคม ก็ยังไม่ได้รับทราบผลการพิจารณา
ของกรมศิลปากรแต่อย่างใด จังหวัดจึงได้มีหนังสือขอทราบผลไป
เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2506 ดังสำเนาหนังสือต่อไปนี้

ที่ 18112/2506

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

18 ธันวาคม 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

อ้างถึง หนังสือจังหวัดนครราชสีมาที่ 2055/2506 ลง
วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2506 และหนังสือของกรม-
ศิลปากรที่ 991/2506 ลงวันที่ 1 มีนาคม 2506

ตามหนังสือที่อ้างถึง จังหวัดนครราชสีมา มีความ
ประสงค์จะบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ให้สง่า เหมาะ
สมกว่าสภาพปัจจุบัน จึงขอความอนุเคราะห์จากกรม
ศิลปากร ได้จัดส่งช่างไปพิจารณาออกแบบบูรณะและ
ประมาณการค่าใช้จ่าย ซึ่งทางกรมศิลปากรได้กรุณาให้
นายอุณห เสวตะมาลัย หัวหน้าแผนกช่างสิบหมู่ กอง
หัตถศิลป์ ไปตรวจพิจารณาสภาพอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี แต่
วันที่ 12 มีนาคม 2506 แล้วนั้น

เพื่อให้การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้ดำเนินการ
การเสร็จสิ้นไป จังหวัดยังไม่ทราบผลการพิจารณาออก

แบบบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จากกรมศิลปากรแต่
อย่างใด

จึงเรียนมาขอความกรุณาทราบผลในเรื่องนี้ โปรด
แจ้งให้จังหวัดทราบโดยเร็วด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

บ. โชตะมังสะ

(นายบุญรอด โชตะมังสะ)

ปลัดจังหวัดฯ รักษาการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

เมื่อกรมศิลปากร ได้รับหนังสือขอทราบผลการพิจารณาจาก
ทางจังหวัดแล้ว ได้มีหนังสือย้อนถามมาอีกว่า จะดำเนินการบูรณะ
อนุสาวรีย์ ณ สถานที่เดิม หรือจะย้ายไปยังสถานที่แห่งใหม่ จะได้
พิจารณาออกแบบให้ถูกต้อง

เรื่องการย้ายไปยังสถานที่ใหม่นั้น คงได้กล่าวมาแต่ต้นแล้ว
หลายฝ่ายเห็นควรให้อยู่ที่เดิม นายเจริญ ภุมบุตร ผู้ว่าราชการ
จังหวัด จึงได้สั่งให้ตอบยืนยันไปว่า อยู่ที่เดิม ปราบกฏตามสำเนา
หนังสือของกรมศิลปากร และของจังหวัดดังต่อไปนี้

30 ธันวาคม 2506

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

อ้างถึง หนังสือจังหวัด ฯ ที่ 18112/2506 ลงวันที่ 18

ธันวาคม 2506

ตามที่ขอทราบผลการพิจารณาออกแบบบูรณะ
อนุสาวรีย์นั้น กรมศิลปากรยังไม่ทราบว่า ทางจังหวัดจะ
ดำเนินการบูรณะอนุสาวรีย์ ณ สถานที่เดิม หรือจะย้าย
ไปยังสถานที่แห่งใหม่ หากตกลงประการใด โปรดแจ้งให้
กรมศิลปากรทราบ เพื่อจะได้พิจารณาออกแบบให้ถูกต้อง
และเหมาะสมต่อไป จึงขอเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ธนิต อยู่โพธิ์

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

อธิบดีกรมศิลปากร

ที่ 507/2507

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

10 มกราคม 2507

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

อ้างถึง หนังสือกรมศิลปากรที่ 4794/2506 ลงวันที่ 30
ธันวาคม 2506

ตามหนังสือที่อ้างถึงว่า กรมศิลปากรยังไม่ทราบว่
ทางจังหวัดจะดำเนินการบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ใน
สถานที่เดิม หรือจะย้ายไปยังสถานที่ใหม่ หากตกลง
ประการใดแจ้งให้กรมศิลปากรทราบ เพื่อจะพิจารณา
ออกแบบให้ถูกต้อง และเหมาะสมต่อไปนั้

ขอเรียนว่า การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ใน
สถานที่เดิม ขอให้โปรดกรุณาออกแบบให้ด้วยจะเป็น
พระคุณมาก

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

บ. โชตะมังสะ

(นายบุญรอด โชตะมังสะ)

ปลัดจังหวัดฯ ลงชื่อแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

เมื่อได้รับการยืนยันจากทางจังหวัดว่า จะบูรณะอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี ในสถานที่เดิม กรมศิลปากร ก็ได้รับออกแบบพื้นฐาน
และแนวขยายผังบริเวณส่งมาให้ทางจังหวัดพิจารณา ตามสำเนา
หนังสือของกรมศิลปากรต่อไปนี้

23 มกราคม 2507

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

อ้างถึง หนังสือจังหวัด ฯ ที่ 507/2507 ลงวันที่ 10

มกราคม 2507

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบแท่นฐานอนุสาวรีย์ ฯ และแผนผัง

บริเวณรวม 2 ชุด

ตามที่ขอให้พิจารณา ออกแบบ บูรณะอนุสาวรีย์ ท้าว
 สุรนารี ในสถานที่เดิม นั้น กรมศิลปากรได้ออกแบบ
 แท่นฐานอนุสาวรีย์ดังกล่าว พร้อมทั้งเขียนแนวขยายผัง
 บริเวณตามเส้นสีแดง ส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาพร้อมนี้แล้ว

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ธนิต อยู่โพธิ์

(นายธนิต อยู่โพธิ์)

อธิบดีกรมศิลปากร

แบบแท่นฐานพร้อมทั้งแนวขยายผังบริเวณตามที่กรมศิลปากร
 จัดส่งมาให้ นั้น ปรากฏว่า บริเวณที่จะต้องปรับปรุงได้ขยายออกไป
 ถึงอาคารบ้านเรือนของประชาชนแถวนั้นมาก ซึ่งเป็นการยากที่จะ
 ดำเนินการไปได้ นายเจริญ ภุมบุตร จึงได้สั่งให้นำเรื่องเข้าหารือ
 ในที่ประชุมกรมการจังหวัด เมื่อ 26 มี.ค. 07 และเมื่อได้หารือกัน
 ในที่ประชุมกรมการจังหวัดแล้ว ที่ประชุมเห็นว่าไม่อาจดำเนินการได้
 ในระยะนั้น จึงมีมติให้เทศบาลเมืองนครราชสีมาเข้าไปพิจารณา
 ปรับปรุงแท่นฐานตามความเหมาะสมทั้งปรากฏตามสำเนาหนังสือของ
 จังหวัดถึงนายกเทศมนตรี ดังต่อไปนี้

16 เมษายน 2507

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน นายกเทศมนตรีเมืองนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบแท่นฐานอนุสาวรีย์ และแผนผัง
บริเวณ 1 ชุด

ด้วยจังหวัดได้ขอให้กรมศิลปากร พิจารณาออกแบบ
แท่นฐานอนุสาวรีย์ตามแบบแท่นฐานอนุสาวรีย์ และแผน
ผังบริเวณเรียบร้อยแล้วพร้อมหนังสือ

เรื่องจังหวัดได้นำเข้าที่ประชุมกรรมการ จังหวัดนคร
ราชสีมา แล้ว เห็นว่าการที่จะดำเนินการจัดทำแท่นฐาน
อนุสาวรีย์ ตามแบบและขยายบริเวณที่ปรากฏตามแผนผัง
นั้น ไม่อาจที่จะดำเนินการได้ในระยะนี้ จึงมีมติให้เทศบาล
เมืองนครราชสีมา รับพิจารณาปรับปรุงแท่นฐานอนุสาวรีย์
ตามความเหมาะสม แล้วแจ้งผลการพิจารณาไปให้จังหวัด
ทราบ

ขอแสดงความนับถือ

บ. โชตะมังสะ

(นายบุญรอด โชตะมังสะ)

ปลัดจังหวัดฯ รักษาการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

นายกเทศมนตรีเมืองนครราชสีมาในขณะนั้น คือ นายบุญรอด
โชตะมั่งสะ ปลัดจังหวัดนครราชสีมา ดำรงตำแหน่งอยู่ เมื่อจังหวัด
ได้มอบเรื่องให้ไปแล้ว ทางเทศบาลก็ยังไม่ได้ดำเนินการแต่ประการใด
ก็พอดีเป็นระยะซึ่ง นายเจริญ ภุมบุตร ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้รับ
คำสั่งให้ย้ายไปดำรงตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
และย้าย นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัด นครสวรรค์
มาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาแทน เมื่อ
นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ได้ทราบเรื่องการสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์
ใหม่นี้เข้าจึงได้เรียกเรื่องมาพิจารณา และได้สั่งให้ นายทวี แสงชมพู
ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น ไปวัดสอบบริเวณอนุสาวรีย์โดยรอบทั้ง
4 ด้าน มาให้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนายทวี แสงชมพู ก็ได้รับ
ดำเนินการสอบวัดพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์โดยรอบทั้ง 4 ด้าน เสนอเมื่อ
วันที่ 9 มิถุนายน 2507

ในการพิจารณารายละเอียดพื้นที่โดยรอบ ที่เจ้าหน้าที่เสนอ
แล้ว นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ เห็นว่าน่าจะขยายฐานอนุสาวรีย์และ
สร้างใหม่ตามแบบและขนาดที่กรมศิลปากรออกแบบมาให้ได้ จึงได้
บรรทมสั่งการไว้ในเรื่องดังนี้

“ได้พิจารณาแล้ว ถ้าขยายฐานออกเป็นขนาด
25×25 ม. สร้างใหม่ตามแบบของกรมศิลปากร ขอบ
จะห่างออกไปจากวงกลมฐานเดิม 3.10 ม. โดยรอบ
ถนนที่เหลือด้านข้าง 21.50 ม. และ 21.35 ม. ด้านหลัง
ด้านกำแพงประตูชุมพล 10.40 ม. ด้านหน้า 17.50 ม.
นับว่ายังเหลือดถนน พอที่จะให้รถเดินได้สะดวกโดยรอบ
ด้านหลังแม้จะใกล้กำแพงก็ระยะเหลือ 10.40 ม. กว้าง

พอควร และยังมีถนนหลังประตูชุมพลอีก 1 สาย ด้านหน้าก็ไม่ลาแนวถนนราชดำเนิน ฉะนั้นในชนนิจสมควรจะได้พิจารณาขยายฐานอนุสาวรีย์ และสร้างใหม่ตามแบบและขนาด ที่กรมศิลปากรออกมาให้ได้ ส่วนการรื้อขยายอาคารตึกด้านหน้า และขยายด้านข้างออกไปนั้น เอาไว้เป็นเรื่องขั้นต่อไปที่จะพิจารณาดำเนินการในภายหลัง

ให้หนังสือถึงกรมศิลปากร ขอแบบก่อสร้างฐานแท่นอนุสาวรีย์ โดยละเอียดรวมทั้งรายการก่อสร้างต่างๆ ที่พอจะให้ก่อสร้างได้ โดยขอให้ประมาณราคาก่อสร้างมาให้ด้วย

สว.

15 มิ.ย. 2507

สำเนาหนังสือจังหวัดมณฑลอุบลราชธานีถึงอธิบดีกรมศิลปากร มีข้อความดังต่อไปนี้

ที่ นม. 01/7658 ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

17 มิถุนายน 2507

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

อ้างถึง หนังสือกรมศิลปากร ที่ 289/2507 ลงวันที่ 23 มกราคม 2507

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมศิลปากรได้กรุณาออกแบบแท่นฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อให้จังหวัดตามทขอมานั้น บัดนี้ จังหวัดจะได้พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงแท่นฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตามแบบที่กรม

สถาปนาส่งไป ในการนี้จังหวัดโคราชขอแบบก่อสร้างแทน
ฐานอนุสาวรีย์โดยละเอียด รวมทั้งรายการก่อสร้างต่าง ๆ
เนื่องในการปรับปรุงแทนฐาน ทั้งขอให้ประมาณราคา
ค่าก่อสร้างด้วย จึงเรียนมาเพื่อโปรดได้ให้ความอนุ-
เคราะห์จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

การก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่ที่ปรากฏให้
เห็นอยู่ ณ บัดนี้ จึงถือได้ว่า ทางจังหวัดได้เริ่มดำเนินการอย่างจริง
จังนับแต่วันที่ นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ได้บรรทุกส่งการให้มีหนังสือ
ถึงกรมศิลปากรตามสำเนาถึงกล่าวข้างต้นเป็นต้นมา และเมื่อได้ขอ
แบบโดยละเอียด รวมทั้งรายการก่อสร้าง และประมาณราคาค่าก่อ
สร้างไปยังกรมศิลปากรแล้ว ทางจังหวัดก็ได้รอกการดำเนินการของ
กรมศิลปากรเรื่อยมา จนกระทั่งถึงวันที่ 14 เมษายน 2508 ก็ยังไม่
ได้รับตอบจากกรมศิลปากร นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ จึงได้สั่งให้ทำ
หนังสือเตือนไป ดังปรากฏตามสำเนาต่อไปนี้

ที่ นม. 19/5558 ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

16 เมษายน 2508

เรื่อง การบูรณะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

อ้างถึง หนังสือจังหวัดที่ นม. 01/7658 ลงวันที่ 17

มิถุนายน 2507

ตามหนังสือ จังหวัด ที่อ้างถึง จังหวัด ได้เรียนมาว่า

จังหวัดจะได้พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุง แทน
ฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตามแบบที่กรมศิลปากรได้ออก
ให้ และจังหวัดใคร่ขอแบบก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารีโดยละเอียด รวมทั้งรายการก่อสร้างต่างๆ
พร้อมประมาณการค่าก่อสร้างด้วยนั้น จังหวัดยังมิได้รับ
ตอบในเรื่องนี้แต่อย่างใด

บัดนี้ ^๕ เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว จึงเรียนมา
เพื่อขอทราบผลการออกแบบ และรายการก่อสร้างแทน
ฐานอนุสาวรีย์ดังกล่าว ถ้าเสร็จแล้วกรุณารับส่งให้จังหวัด
พร้อมด้วยประมาณการค่าก่อสร้าง เพื่อจังหวัดจะได้ดำ
เนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

หลังจากจังหวัดได้มีหนังสือเตือนไปแล้ว ทางกรมศิลปากร
ก็ได้เร่งรัดจัดส่งแบบแปลนแผนผังและประมาณราคาค่าก่อสร้างส่งมา
ให้ ซึ่งตามแบบแปลนที่ส่งมาแทนฐานที่สร้างใหม่ใช้หินอ่อนทั้งหมด
ราคาค่าก่อสร้างจึงสูงมาก เงินที่จังหวัดสะสมไว้ไม่เพียงพอที่จะดำ
เนินการไปได้ นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ จึงได้เดินทางไปปรึกษากับ
กรมศิลปากรด้วยตนเอง ก็ได้รับคำแนะนำว่า ให้เปลี่ยนเป็นหินขัด
และหินล้าง ค่าก่อสร้างก็จะถูกลงอีกมาก เพราะอนุสาวรีย์อื่นๆ ก็ใช้
หินขัด แม้แต่แทนฐานอนุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้ใช้หิน
อ่อนเหมือนกัน เมื่อได้พิจารณาเห็นว่าหากเปลี่ยนแปลงรายการจาก
หินอ่อนมาใช้หินขัดและหินล้างแทนแล้ว เงินที่สะสมไว้ก็พอจะ

สามารถดำเนินการก่อสร้างได้ นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ จึงกลับมา
สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำหนังสือเชิญ

1. รองผู้ว่าราชการจังหวัด (นายวิทยา เกษรเสาวภาค)
2. ปลัดจังหวัด (นายสวัสดิ์ เฉลิมพงษ์)
3. ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด (พ.ต.อ. สนิท ผิวนวน)
4. เจ้าหน้าที่จากรากรองบังคับการตำรวจภูธรเขต 3 (พ.ต.ท.
เปล่ง ไหมเอี่ยม)
5. นายกเทศมนตรีเมืองนครราชสีมา (พล.ท. เฉลิม อินทะ-
กนก)
6. นายช่างเทศบาลเมืองนครราชสีมา (นายวิธาน ประไพพิศ)
7. ประธานสภาจังหวัด (ขุนกองฤทธิ์ศึกษากร)
8. นายอำเภอเมืองนครราชสีมา (นายประพัทธ์ ประชุม-
ธนสาร)

มาร่วมประชุมพิจารณาในเรื่องนี้ ในวันที่ 14 กันยายน 2509
เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัด ผลของการประชุม
ในวันนั้น พอสรุปได้ว่า ที่ประชุมเห็นชอบเกี่ยวกับการสร้างแท่น
ฐานใหม่ ณ สถานที่เดิม เพราะได้พิจารณาแล้วว่าบริเวณพอที่จะ
สร้างได้ ส่วนการขยายตามผังนั้นให้รอไว้ก่อน สร้างตามแบบแปลน
และรายการที่กรมศิลปากรออกแบบให้ แต่ให้เปลี่ยนรายการจาก
ประดับหินอ่อนเป็นหินขัด และอาจจะมีรั้วเหล็กทึบ ๆ ล้อมรอบเป็น
วงกลมในภายหลัง เพื่อกันอุบัติเหตุจากยานพาหนะมาชนฐานอนุ-
สาวรีย์ นอกจากนั้นก็ยังได้พิจารณากันไปถึงการจะประกาศประกวด
ราคา พิธีการอันเชิญรูปอนุสาวรีย์ไปตั้งไว้ที่หน้าศาลากลางโดยทำ
แท่นชั่วคราว ในระหว่างก่อสร้าง การบอกบุญขอความร่วมมือจาก
ประชาชน และการตั้งกรรมการร่วมกันทั้งฝ่ายจังหวัด เทศบาล

พ่อค้า ข้าราชการบำนาญ สมาชิกสภาจังหวัด สภาเทศบาล ทหาร
ตำรวจ และกรมศิลปากรเป็นที่ปรึกษา

หลังจากประชุมแล้ว นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ก็มีใ้หนึ่งนอนใจ
ได้ติดตามเรื่องนี้ โดยใกล้ชิดตลอดเวลา ติดต่อกกรมศิลปากร ขอให้
กองหัตถศิลป์พิจารณาการแก้ไขแบบ และรายการตามมติที่ประชุมว่า
จะเหมาะสมหรือไม่ และขอให้ออกแบบรายการและประมาณราคาก่อ
สร้างให้ใหม่ ซึ่งทางกองหัตถศิลป์ได้พิจารณาแล้ว แนะนำให้แก้
รายการจากหินอ่อนเป็นหินล้างทั้งหมด นอกนั้นคงเดิม ได้แก้ไขแบบ
และรายการให้ใหม่ ซึ่งนายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ไปติดต่อบริษัท
พร้อมกับประมาณราคาก่อสร้างด้วยตนเอง แต่เพื่อความรอบคอบ
เมื่อได้แบบแปลนมาแล้ว ยังได้ส่งผังการก่อสร้างไปให้ ผู้กำกับการ
ตำรวจนครราชสีมา ให้เจ้าหน้าที่จราจร พิจารณาอีกว่า เมื่อสร้างแทน
ฐานอนุสาวรีย์ใหม่ โดยยังไม่ขยายถนนด้านข้าง และด้านหน้าออกไป
จะขัดข้องแก่การจราจรหรือไม่ ทั้งปรากฏตามสำเนาหนังสือต่อไปนี้

ที่ นม. 19/903

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

16 มกราคม 2510

เรื่อง การสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่

เรียน ผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ผังพื้นที่แสดงบริเวณฐานอนุสาวรีย์ท้าว
สุรนารี 1 ฉบับ

ด้วยจังหวัดดำริจะสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์ท้าว
สุรนารีใหม่ให้สง่างามสมเกียรติและเหมาะสมยิ่งกว่าของ
เดิม โดยได้ให้กรมศิลปากรพิจารณาออกแบบให้แล้ว ใน
การสร้างตามแบบใหม่ตัวฐานมีขนาดกว้างออกไป จาก
วงกลมบริเวณตั้งฐานเดิม ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 18.80 เมตร

เป็นแท่นฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม กว้างยาว 25.00
เมตร จังหวัดได้ให้เจ้าหน้าที่ไปวัดพื้นที่จริงแล้ว ถ้าสร้าง
แท่นฐานใหม่ในขนาดนี้จะเหลือพื้นที่ถนนดังนี้

ด้านกำแพงเมืองเก่า จะห่างกำแพง 10.40 เมตร

ด้านคูเมือง จะห่างทางเท้า 21.50 เมตร

ด้านสวนสุนนารี จะห่างทางเท้า 21.35 เมตร

ด้านหน้า จะห่างทางเท้าหน้าศาลเจ้าพ่อไฟ 17.50
เมตร ตามรูปและขนาดที่เขียนแสดงไว้ในผังพื้นที่ 1 ฉบับ
ซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้

จังหวัดใครขอให้เจ้าหน้าที่จราจรของตำรวจได้
พิจารณาว่าถ้าจะสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์ใหม่ตามขนาดและ
เหลือพื้นที่เป็นถนนตามผังที่กล่าวแล้ว โดยยังไม่มี
การขยายพื้นที่ด้านข้างและด้านหน้าออกไป จะเป็นการขัดข้อง
แก่การจราจรในบริเวณนั้นประการใดบ้างหรือไม่ หรือมี
พื้นที่ถนนพอสะดวกแก่การจราจรแล้ว ทั้งนี้ขอให้พิจารณา
แล้วแจ้งจังหวัดพร้อมด้วยคันผังพื้นที่ 1 ฉบับไปยังจังหวัด
โดยเร็วด้วย จะขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ ๓๑ ธันวาคม ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด
นครราชสีมา ได้รับหนังสือถึงสำเนาข้างต้น ก็ได้สั่งให้ พ.ต.ท. ประทีป
ธีรเกาศัลย์ และ พ.ต.ท. วิเชียร รุ่งเรืองศรี รองผู้กำกับการทั้ง ๒
ออกดำเนินการตรวจสอบสถานที่ และพิจารณาประกอบแผนผังเสนอ
เป็นการด่วน ปราบปรามผลตามสำเนาหนังสือถึงต่อไป

23 มกราคม 2510

เรื่อง การสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

อ้างถึง หนังสือท่านที่ นม. 19/903 ลงวันที่ 16 ม.ค. 2510

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นของรองผู้กำกับฯ 1 ฉบับ ผัง
พื้นที่ 1 ฉบับ

ตามหนังสือของท่านที่อ้างถึง ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ
พิจารณาว่า ถ้าจะสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์ใหม่ตามขนาด
และเหลือพื้นที่เป็นถนนตามผังซึ่งทางจังหวัดฯ ส่งไปให้ นั้น
จะเป็นการขัดข้องแก่การจราจรในบริเวณนั้นหรือไม่ จะมี
พื้นที่ถนนพอสะดวกแก่การจราจร หรือไม่ นั้น

ข้าพเจ้าได้ให้รองผู้กำกับการฯ ทั้ง 2 นาย ออกไป
ดำเนินการแล้ว และข้าพเจ้ามีความเห็นชอบด้วยตามที่
รองผู้กำกับการฯ เสนอมาทุกประการ ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึง
ขอส่งบันทึกเสนอของรองผู้กำกับการฯ 1 ฉบับ กับผังพื้นที่ 1
ฉบับเรียนมายังท่านพร้อมหนังสือนี้ เพื่อพิจารณาดำเนิน
การต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

พันตำรวจเอก สนิท ผิวนวน

(สนิท ผิวนวน)

ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

บันทึก

เสนอ ท่านผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

ตามคำสั่งให้ข้าพเจ้าร่วมกับ พ.ต.ท. วิเชียร รุ่งเรืองศรี พิจารณา
การขยายพื้นที่เพื่อสร้างฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่ว่า จะเป็นการ
ขัดข้องในบริเวณนั้นหรือไม่ หรือมีพื้นที่พอแก่การจราจรแล้ว มีความ
เห็นเสนอ นั้น

ข้าพเจ้าได้พร้อมกันไปทำการตรวจสอบสถานที่ ประกอบกับ
แผนผังที่ทางจังหวัดฯ ส่งมาแล้ว คงได้ผลดังนี้

เมื่อพิจารณาตามแผนผังของกรมศิลปากร ได้ตัดแปลงฐาน
อนุสาวรีย์จากลักษณะเดิมเป็นวงกลม เปลี่ยนแปลงเป็นแท่นฐาน
รูปจตุรัส กว้างยาว 25 เมตร การสร้างแท่นฐานใหม่เป็นลักษณะ
สี่เหลี่ยมนี้ เกิดความไม่สะดวกในด้านการจราจร เพราะเกิดมุมบอด
อาจเกิดอันตรายต่อการเลี้ยวรถได้ง่าย และการเลี้ยวรถในพื้นที่
สี่เหลี่ยมนั้น ย่อมต้องวิ่งเลี้ยวเป็นรูปวงกลม ทั้งนี้ทำให้กินเนื้อที่
มากกว่าจำนวนเนื้อที่ที่ทางจังหวัดฯ แจ้งมาแล้ว คือ

1. ด้านกำแพงเมืองเก่า จังหวัดฯ แจ้งว่ามีผิวจราจร 10.40
เมตร เมื่อรถวิ่งเป็นรูปวงกลม จะเหลือเนื้อที่เพียง 6.20 เมตร

2. ด้านคูเมือง จังหวัดฯ แจ้งว่า มีผิวจราจร 21.50 เมตร
เมื่อรถวิ่งเป็นรูปวงกลม จะเหลือเนื้อที่เพียง 17.10 เมตร

3. ด้านสวนสุรนารี จังหวัดฯ แจ้งว่า มีผิวจราจร 21.35 เมตร
เมื่อรถวิ่งเป็นวงกลม จะเหลือเนื้อที่เพียง 17.90 เมตร

4. ด้านหน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดฯ แจ้งว่า มีเนื้อที่
17.50 เมตร เมื่อรถวิ่งเป็นรูปวงกลม จะเหลือเนื้อที่เพียง 10.60 เมตร

ขอเสนอแนะแท่นฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่ ตามแผนผัง
ของกรมศิลปากร มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ควรเสริมพื้นที่

รอบนอกให้มีลักษณะเป็นรูปวงกลม ก่อขอบ สามารถทาสีขาวดำ
แสดงขอบทาง หรือวงเวียนได้

กำหนดเส้นทางจราจร ไม่อนุญาตให้รถวิ่งรอบอนุสาวรีย์ฯ แต่
ผู้ประสงค์จะวิ่งรถอ้อมอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี กำหนดให้วิ่งรถผ่านไป
ทางรอบนอก โดยวิ่งอ้อมประตูชุมพล ด้านถนนชุมพล ส่วนทาง
ประตูชุมพลด้านใน ให้นำแผงจราจรไปปิดกั้นไว้

ฉะนั้นจึงเสนอมาเพื่อโปรดพิจารณา

พ.ต.ท. ประดับ ธีรเกาศัลย์ รอง ผกก. ก. จว. นครราชสีมา
(ประดับ ธีรเกาศัลย์)

พ.ต.ท. วิเชียร รุ่งเรืองศรี รอง ผกก. ก. จว. นครราชสีมา
(วิเชียร รุ่งเรืองศรี)

18 ม.ค. 2510

นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ได้รับทราบความเห็นของฝ่ายตำรวจ
ว่า ไม่ขัดข้อง แต่เสนอแนะให้ทำขอบวงกลมล้อมรอบ ทาสีขาวดำ
อีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ ได้พิจารณาแล้ว ก็เห็นชอบด้วย ทั้งมีความเห็น
เพิ่มเติมต่อไปอีกว่า ควรยกระดับฐานอนุสาวรีย์ขึ้นไปอีก 25 ซม.
เพื่อให้มีวงกรมรอง และมีขอบกั้นกล่าว ภายในวงกรมทำเป็นสนาม
หญ้า และมีต้นไม้ประดับตามควร และตกลงใจจะให้นายช่างกรม
ศิลปากร ออกแบบขอบให้ในขณะก่อสร้าง

สำหรับราคาก่อสร้างซึ่งทางกรมศิลปากรได้ประมาณการให้
เห็น หากใช้หินอ่อนประดับตามแบบแปลนในตอนแรก จะเป็นเงิน
ประมาณ 1 ล้าน 4 แสนบาท แต่เมื่อให้เปลี่ยนแปลงจากหินอ่อน
มาเป็นหินล้าง กรมศิลปากร โดย นายมนัส นงลักษณ์ ช่างจั่ว
กองหัตถศิลป์ และ นายดำเนิน รัตนนท์ หัวหน้ากอง กองหัตถศิลป์
กรมศิลปากร ได้ประมาณราคาแทนและฐานเป็นหินล้าง หินและ

ชั้นบันไดเป็นหินขัด เดินสายไฟผนังท่อ เสาโคมไฟ เสาไฟและพุ่ม
เป็นหินล้าง ราคาประมาณ 564,700 บาท ส่วนพุ่ม ๒ พุ่ม, ราวเทียน
1 ราว, กระจ่างรูป 1 กระจ่าง หล่อถ้วยโลหะรมดำ ราคาประมาณ
17,400 บาท เสาและดวงโคมไฟไม่เกิน 50,000 บาท รวม 3 รายการ
เป็นเงินประมาณ 632,100 บาท ซึ่งอยู่ในวงเงินที่พอจะดำเนินการ
ก่อสร้างให้เสร็จไปในปีนี้ได้ จึงได้เชิญรองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัด
จังหวัด หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ นายอำเภอเมือง นายกเทศมนตรี
นายช่างเทศบาลเมืองนครราชสีมา แม่ทัพกองทัพนาคที่ 2 หรือผู้แทน
ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 หรือผู้แทน ผู้บัญชาการกองพลที่ 3
หรือผู้แทน ผู้บัญชาการกองโรงเรียนการบินนครราชสีมา หรือผู้แทน
ผู้บังคับการกรมผสมที่ 3 ผู้บังคับการตำรวจภูธรเขต 3 อธิบดีผู้พิพากษา
ภาค 3 นายช่างพิเศษการทางตันตะวันออกเฉียงเหนือ นายช่างการ
ทางแขวง 1 และ 2 นายช่างพิเศษชลประทานตันตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา พ.ต.ต. เปล่ง ไหมเอี่ยม
ขุนกองทัตศึกษากร ขุนสถิตย์พิทยายุทธ พระยาฤทธิรงค์รัตนเขต
นายจื่อเจ็ง แซ่แต้ นายสมาน เซงศรี นายเจียกส์ แซ่ฮัง นายวิชัย
ศิริจินดา นายสุพล เมฆวิชัย บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชาวอีสาน
บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงนคร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ราชสีมา
มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ ในฐานะเจ้าของบ้านเมืองอันเป็นส่วน
รวม ในการปรับปรุงสร้างฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่นี้ ในวันที่
14 กุมภาพันธ์ 2510 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัด

ผลของการประชุม พอสรุปได้โดยย่อว่า ที่ประชุมมีความเห็น
ชอบพร้อมกันให้สร้างแทนฐานใหม่ตามแบบแปลนของกรมศิลปากร
ออกแบบให้มา ณ ที่เดิม โดยวิธีประกวดราคาจ้างเหมาเฉพาะการ
สร้างแทนฐาน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์จากที่ตั้งเดิมไป

ประดิษฐานเป็นการชั่วคราว ณ แท่นชั่วคราวหน้าศาลากลางจังหวัด
และอัญเชิญกลับเมื่อสร้างแท่นฐานใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว หากการ
ประกวดราคาไม่ได้ผลจึงจะมอบให้กรมศิลปากร รับไป ดำเนินการ
ส่วนเครื่องโลหะพุ่ม ราวเทียน กระถางรูป ตลอดจนโศกและดวงโคม
ไฟ มอบให้กรมศิลปากรเป็นผู้จัดดำเนินการทำให้ ทั้งนี้เพื่อจะได้
เป็นไปตามแบบแปลน ซึ่งต้องใช้ศิลปลายไทยให้ถูกต้องตรงตามแบบ
ทุกประการ

จากผลการประชุมดังกล่าวแล้ว จังหวัดจึงได้มีหนังสือแจ้งให้
กรมศิลปากรทราบ และขอความร่วมมือทั้งปรากฏข้อความตามสำเนา
ต่อไป

ที่ นม. 19/3034

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

15 กุมภาพันธ์ 2510

เรื่อง การประกวดราคาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศประกวดราคา 10 ชุด

ด้วยจังหวัดนครราชสีมา จะทำการประกาศประกวดราคา
ก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี บำรุงรักษาและเฝ้าติดตาม
ประกาศประกวดราคา ที่เรียนมาพร้อมหนังสือนี้ จึงขอความร่วมมือ
ได้โปรดแจ้งให้ หัวหน้าส่วนจำกัด ไทยคุณแสง และหัวหน้าส่วน จำกัด
ช่างทำ จังหวัดพระนคร และผู้รับเหมาก่อสร้างรายอื่นๆ ที่เห็นสมควร
ได้ทราบการประกาศประกวดราคาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี นี้ด้วย

อนึ่งสำหรับพุ่ม 2 พุ่ม ราวเทียน 1 ราว กระจ่างรูป
1 กระจ่าง และดวงโคมไฟ รวมทั้งเสาไฟตามแบบแปลน จังหวัด
มีความประสงค์จะให้กรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินการจัดทำทั้งหมด ขอ
ได้โปรดกำหนดราคา และแจ้งรายละเอียดเพิ่มเติมไปให้จังหวัด
ได้ทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป หวังว่าคงได้รับความร่วมมือ
ด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ประกาศจังหวัดนครราชสีมา

เรื่อง ประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

ด้วยจังหวัดนครราชสีมา มีความประสงค์จะจ้างเหมา ก่อสร้าง
แท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ณ บริเวณหน้าประตูชุมพล ถนน
ราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (สร้างที่เดิม) ตามแบบของ
กรมศิลปากร โดยวิธีประกวดราคา ผู้ที่สนใจจะเข้าประกวดราคาติดต่อสอบ
ถามรายละเอียดได้ที่ สำนักงานผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัด
นครราชสีมา ในเวลาราชการทุกวัน และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิยื่นซองประกวดราคา จะต้องซื้อแบบและรายละเอียด
การก่อสร้างจากสำนักงานผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา
ราคาชุดละ 500 บาท ผู้ไม่ซื้อแบบและรายละเอียดการก่อสร้าง ไม่มีสิทธิ
ยื่นซองประกวดราคา

2. ผู้ยื่นซองประกวดราคา จะต้องนำเงินสด หรือเช็คที่ธนาคาร
รับรอง (Certified Cheque) มาวางเป็นประกันซองต่อคณะกรรมการรับ
ซองในวันยื่นซองประกวดราคาซองละ 10,000 บาท เงินประกันซองจะคืนให้
เฉพาะรายที่ประกวดราคาไม่ได้หรือไม่รับไว้พิจารณา

3. ผู้มีสิทธิยื่นซองประกวดราคา และประสงค์ยื่นซองประกวด
ราคา ต้องไปยื่นซองต่อคณะกรรมการรับซองประกวดราคาด้วยตนเอง และ
ต้องนำหลักฐานต่าง ๆ ไปยื่นพร้อมกันกับซองประกวดราคาด้วย คือ

3.1 เงินประกันซองตามข้อ 2

3.2 หนังสือรับรองผลงานจากหน่วยงานราชการหรือเอกชน ที่เคยทำ
การก่อสร้างมาแล้วโดย แสดงราคาที่เคย รับจ้าง เป็นเงินไม่ต่ำกว่า 100,000

บาท และผู้รับรองต้องมีฐานะเป็นหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วย
งานนั้น

3.3 หลักฐานการซื้อแบบและรายละเอียดการก่อสร้างแท่นและฐาน
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

3.4 ในกรณีที่ตัวแทนของบริษัท จำกัด หรือห้างหุ้นส่วน จำกัด
ต้องมีหนังสือแสดงหลักฐานการจดทะเบียนบริษัท หรือห้างหุ้นส่วน และ
หนังสือมอบอำนาจให้เป็นผู้แทนของบริษัทไปแสดงด้วย

ถ้าไม่มีหลักฐานดังกล่าวกรรมการจะไม่รับพิจารณา

4. วัน เวลา และสถานที่รับซองประกวดราคา - กำหนดรับซอง
ประกวดราคา ในวันที่ 9 มีนาคม 2510 แต่เวลา 09.30 น. ถึง 10.30 น.
เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว คณะกรรมการจะไม่รับซองของผู้ใดไว้พิจารณา และ
จะเปิดซองประกวดราคาในวันเดียวกัน เวลา 11.00 น. ณ ห้องประชุม
ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

5. ผลของการประกวดราคา เมื่อปรากฏว่าจังหวัดรับราคาของ
ผู้ใดยอมไม่เป็นการผูกมัดจังหวัด จะต้องแจ้งให้ผู้นั้นทราบ ให้เป็นหน้าที่
ของผู้ยื่นซองประกวดราคาจะต้องมาติดต่อสอบถาม หรือตรวจดูประกาศผล
การประกวดราคาเอาเอง

6. เมื่อจังหวัดได้ตกลงให้ผู้ใดเป็นผู้รับจ้างแล้ว ผู้นั้นจะต้องมาลง
นามในสัญญาภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้ตกลงมาให้ทราบ ถ้าครบ 7 วัน ผู้
นั้นไม่มาลงนามด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม จะถือว่าผู้นั้นสละสิทธิ์ จังหวัดจะรับ
เงินมัดจำของสิ่งเป็นรายได้ของจังหวัดต่อไป และจะได้จัดการพิจารณาราย
ของผู้อื่นต่อไปตามที่เห็นสมควร เงินมัดจำของอนุมัติให้โอนเป็นเงินประกัน
สัญญาได้

7. เงินประกันสัญญานี้ ผู้รับจ้างต้องวางร้อยละห้าของราคาค่า
ก่อสร้างที่ได้ตกลงกัน จังหวัดจะส่งให้เมื่อครบอายุสัญญา

8. เมื่อยื่นซองประกวดราคา จังหวัดถือเสมือนว่าผู้เสนอราคา
ได้ไปตรวจดูสถานที่และได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนร่างสัญญา
รายละเอียดข้อกำหนดสัญญา จำนวนเงินค่าปรับตามสัญญา ตามระเบียบของ
ทางราชการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อได้รับการพิจารณาเป็นคู่สัญญา ผู้ยื่น
ซองประกวดราคายินยอมเป็นคู่สัญญาตามร่างสัญญา รายละเอียดข้อกำหนด
สัญญาและสิ่งเกี่ยวข้องตามที่กำหนดทุกประการ

9. การกรอราคาให้กรอตามแบบของจังหวัดเท่านั้น เมื่อมี
รายการใดจะเพิ่มเติมให้เพิ่มเติมอีกต่างหาก และกลัทธิติดมาด้วยใบเสนอราคา
พร้อมกันหมายความว่าในแบบกรอราคาด้วย

10. การยื่นซองประกวดราคานี้ ต้องเสนอราคาตามแบบและ
รายละเอียดการก่อสร้างแบบและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ของกรมศิลปากร
เท่านั้น ผู้ยื่นซองจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขไม่ได้ ถ้าผู้ยื่นซองเปลี่ยนแปลงแก้ไข
แล้ว จังหวัดจะถือว่าผู้ยื่นซองนั้นปฏิบัติผิดเงื่อนไข จังหวัดจะไม่พิจารณา
ใบเสนอราคาของผู้ยื่น ซองประกวดราคาต้องแนบประทับตราให้เรียบร้อย
และเจ้าหน้าที่ของว่า "ประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี"

11. จังหวัดทรงไว้ซึ่งสิทธิ์จะอ้างรู้ก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้อง
ต้องอ้างผู้เสนอราคาต่ำเสมอไป หรือมีเหตุผลสมควรจะยกเลิก
การประกวดราคานั้นเสียก็ได้

ประกาศ ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2510

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

แบบกรอกรายการประกวดราคา
รับเหมาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
ของ
จังหวัดนครราชสีมา

เขียนที่

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นามสกุล อายุ ปี

เจ้าของหรือผู้จัดการ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่

..... ถนน ตำบล อำเภอ

จังหวัด โทรศัพท์หมายเลข.

ทะเบียนพาณิชย์ที่ ทะเบียนการค้า

ขอเสนอราคาจ้างเหมาก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีดังต่อไปนี้

1. ค่าจ้างเหมาสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตามแบบ
 แปลนของกรมศิลปากร เป็นเงิน : บาท
 (... ..)

2. งานนี้จะแล้วเสร็จเรียบร้อย ภายในกำหนด วัน
 (... .. วัน)

3. ข้าพเจ้ามีวิศวกรประจำ คือ

1) ปริญา

4. ถ้าข้าพเจ้าทำการก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามกำหนด ข้าพเจ้า
 ยินยอมให้ปรับวันละ 500 บาท และค่าควบคุมอีกวันละ 300 บาท จนกว่า
 งานนี้จะแล้วเสร็จบริบูรณ์

5. งานที่ข้าพเจ้าได้รับจ้างนี้ ข้าพเจ้ารับรองคุณภาพ 1 ปี นับแต่วันที่ได้ส่งมอบงานให้กับจังหวัดแล้ว ถ้าปรากฏว่าสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับเหมาก่อสร้างชำรุดด้วยเหตุใดๆ ข้าพเจ้ายินดีซ่อมให้เหมือนสภาพเดิมทุกประการโดยไม่มีคิดค่าแรงงานและสิ่งของ

ข้าพเจ้าทราบแบบ และรายละเอียดการก่อสร้าง ตลอดจนวิธีดำเนินการดีแล้ว ขอรับรองว่าข้าพเจ้าจะปฏิบัติ ตามสัญญาและเงื่อนไขของจังหวัดทุกประการ ราคาที่เสนอนี้ขอขึ้นราคา 90 วัน (เก้าสิบวัน) นับแต่วันขึ้นของ

ลงนาม

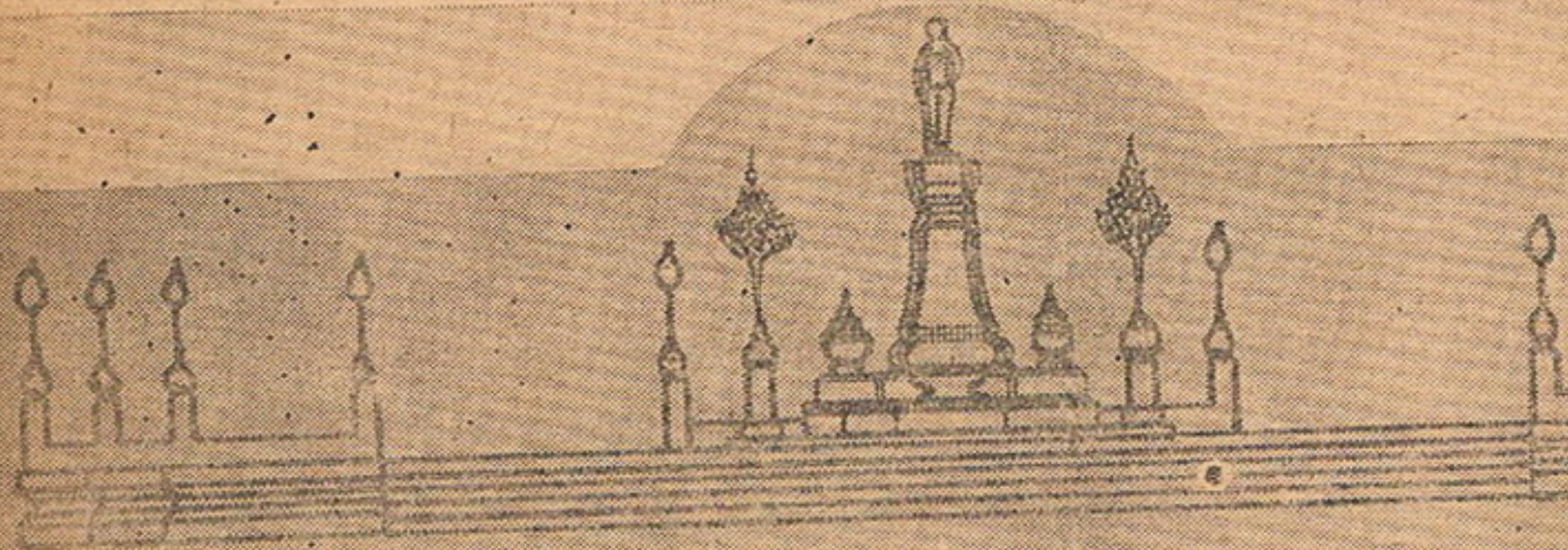
บริษัท ห้างร้าน เปรียบเทียบราคาเป็นสำคัญ

หมายเหตุ ได้แนบผลงานซึ่งเคยรับจ้างจำนวน
ไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท กับหลักฐาน
การขอแบบและรายละเอียดการก่อสร้าง
มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว.

เมื่อจังหวัดได้แจ้งการเรียกประกวดราคาไปยังกรมศิลปากร
แล้ว ก็ได้ส่งประกาศไปลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 3 ฉบับ
คือ ชาวอีสาน เสียงนคร และราชสีมา และส่งไปให้วิทยุประกาศ
ต่อไป

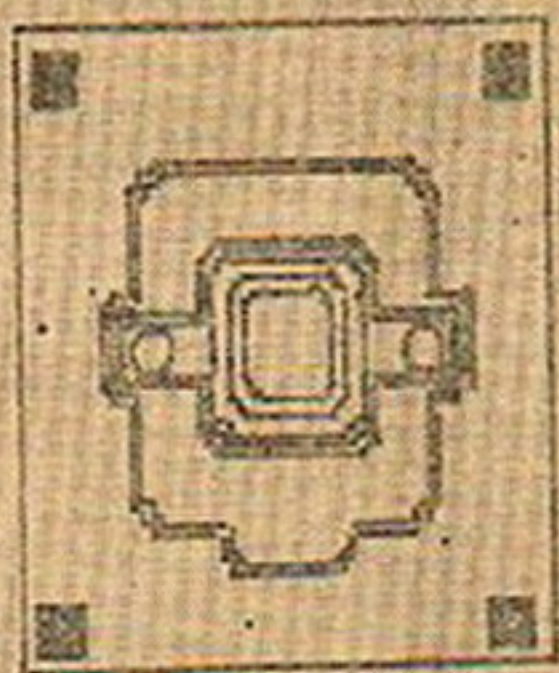

แบบแปลนที่สร้างใหม่ ปรางค์รูปทรงตามแปลนต่อไปนี้

ฐานแท่นหอหลวงวัดบ้านสูงสุรินทร์ ซึ่งกรมศิลปากรออกแบบ
และคณะกรรมการเห็นชอบ ให้ประกาศประมูลสร้าง

แปลนฐานแท่นนอนสาวรีย์ ท้าวสุรนารี

แปลนฐานทำเป็นสี่เหลี่ยม สูงจากระดับพื้นดิน 6.25 ม. มีฐานทางเท้าโดยรอบกว้าง 25 ม. พื้น บ่อโศก เป็นหินขัด ฐานแท่น เสาโศก ไม้ หินขัด กระถางรูป ทวเทียม หุ่น ก้านโศกไม้ ไม้หุ้ม ท่อด้วยโลหะรวมท่อ โศกไฟทั้ง ๑ มีไฟฟ้าประดับ

และในขณะเดียวกัน ก็ได้มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการรับของ
และเปิดซองประกวดราคาการก่อสร้างตามสำเนาคำสั่งที่ 274/2510
ดังต่อไปนี้

คำสั่งจังหวัดนครราชสีมา

ที่ 274/2510

เรื่อง ตั้งกรรมการรับของและเปิดซองประกวดราคาการก่อสร้าง
แท่นและฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ด้วยจังหวัดได้ประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างแท่นและฐาน
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี กำหนดรับซองประกวดราคาในวันที่ 9 มีนาคม 2510
แต่เวลา 09.30 น. - 10.30 น. และเปิดซองในวันเดียวกัน เวลา 11.00 น.

เพื่อปฏิบัติการในเรื่องนี้ให้ขึ้นไปโดยเรียบร้อย อาศัยอำนาจตาม
ความในข้อ 22, 23 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ้าง พ.ศ. 2496
แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ 3 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจ้าง
(ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2509 จึงขอแต่งตั้งผู้มีความรู้และตำแหน่งต่อไปนี้เป็น
กรรมการ คือ

ก. กรรมการรับซองประกวดราคา

1. นายสวัสดิ์ เกลิมพงษ์ ปลัดจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธานกรรมการ
2. นายเฉลิม จิวาลักษณ์ เจ้าจังหวัดนครราชสีมา เป็นกรรมการ
3. นายประภา บุวานนท์ ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา
เป็นกรรมการ

ข. กรรมการเปิดซองประกวดราคา

1. นายสวัสดิ์วงศ์ ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา
เป็นประธานกรรมการ

2. ชุนคณฤทธิศึกษากร ประธานสภาจังหวัดนครราชสีมา เป็นกรรมการ
3. พลโท เอลิม อินทรกนก นายกเทศมนตรี เป็นกรรมการ
4. นายสุพล เมฆวิชัย เป็นกรรมการ
5. นายเซาวลิต ศัตราหา บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชาวอีสาน เป็นกรรมการ

ทั้งนี้ ขอให้คณะกรรมการดังกล่าวปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่
ว่าด้วยการนั้น เสร็จแล้วเสนอผลให้จังหวัดทราบ.

สั่ง ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2510

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

การประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้าง ได้กำหนดรับซอง
ประกวดราคาในวันที่ 9 มีนาคม 2510 เวลา 09.30 - 10.30 น.
และเปิดซองในวันเดียวกัน เวลา 11.00 น.

พอดังวันเวลากำหนด ได้มีผู้มาขึ้นรวม 9 ราย ครบตามจำนวน
ที่มาซื้อแบบแปลนไปและได้ยื่นซองเสนอราคาตามลำดับดังต่อไปนี้

1. บริษัท พิชัยพัฒนา จำกัด โดย พันโท พิชัย เจริญราช เสนอราคา
699,900.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 120 วัน
2. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ช่างฟ้า โดยนายเง็กชัย แร่ตั้ง เสนอราคา
556,900.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 200 วัน
3. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยคุณเสริม โดย นายมารุต เกียรติกิจองสกุล
เสนอราคา 568,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 180 วัน
4. นายจง มานะพันธ์ เสนอราคา 680,000.00 บาท กำหนดแล้ว
เสร็จภายใน 180 วัน

5. ห้างหุ้นส่วน สหระชัยค้าไม้ โดย นายธอคำ แซ่ตั้ง เสนอราคา 715,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 240 วัน

6. ร.ต. อำนวย อีสรางกูร เสนอราคา 538,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 180 วัน

7. ร้านผดุงพานิชย์ โดย นายไพโรจน์ ผ่องสวัสดิ์ เสนอราคา 565,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 240 วัน

8. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไชยบงค์ ก่อสร้าง โดย นายไชยบงค์ ไตรรัตน์ เสนอราคา 598,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 210 วัน

9. นายสมบ่ง มุลขรัตน์ เสนอราคา 596,000.00 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 250 วัน

ในการพิจารณา คณะกรรมการได้เรียกผู้เสนอราคาทำ 4 ราย คือ นายมารุต เกียรติทองกุล ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยคุณแสง เสนอราคา 568,000 บาท นายไพโรจน์ ผ่องสวัสดิ์ ร้านผดุงพานิชย์ เสนอราคา 565,000 บาท นายเง็กชัย แซ่ตั้ง ห้างหุ้นส่วนช่างฟ้า เสนอราคา 556,900 บาท และ ร.ต. อำนวย อีสรางกูร เสนอราคา 538,000 บาท มาต่อรองราคาลงอีกตามลำดับ ปรากฏว่าทุกคนไม่ยอมลดราคาให้ คงมีแต่ ร.ต. อำนวย อีสรางกูร คนเดียว ได้ยอมลดราคาลงให้อีก เหลือเป็นราคา 535,000 บาท (ห้าแสนสามหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ซึ่งเป็นราคาต่ำที่สุด และกำหนดเวลาแล้วเสร็จก็เพียงภายใน 180 วัน จึงได้ลงมติเห็นควรให้จ้างเหมา ร.ต. อำนวย อีสรางกูร เป็นผู้ทำการก่อสร้างต่อไป และได้จัดทำสัญญาจ้างเหมาเป็นที่เรียบร้อยในวันที่ 10 มีนาคม 2510

ข้อสำคัญในสัญญาจ้างเหมา ที่พอระบกกมากล่าวไว้ในที่นี้คือ ผู้รับจ้างเหมาได้วางเช็คเงินสดธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา สาขานครราชสีมา ประกันสัญญา 26,750.00 บาท การจ่ายค่าจ้างเหมาแบ่งจ่ายเป็น 5 งวด

งวดที่ 1 ถึงงวดที่ 4 จำยงวดละ 100,000 บาท งวดที่ 5 ซึ่งเป็นงวดสุดท้าย
จำย 135,000 บาท สัญญาแล้วเสร็จภายในวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2510
หากไม่เสร็จตามกำหนด ผู้รับจ้างเหมาจะถูกปรับเป็นรายวันๆ ละ 150 บาท
และเมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องรับผิดชอบความชำรุดเสียหาย
ซึ่งเกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้างเหมาที่ทำได้ไม่เรียบร้อย หรือใช้
สัมภาระที่ไม่ดี ต้องแก้ไขให้เป็นที่ยอมรับภายในกำหนด 12 เดือนอีกด้วย

สำหรับการควบคุมการก่อสร้าง จังหวัดได้มีคำสั่งที่ 357/2510
แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ปราบกฏตามสำเนาคำสั่งดังต่อไปนี้

คำสั่งจังหวัดนครราชสีมา

ที่ 357/2510

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างและการก่อสร้าง

ฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ด้วยจังหวัดได้ตกลงว่าจ้าง ร.ต. อำนวย อิศรางกูร ทำการก่อสร้าง
ฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2510 เพื่อให้การ
ก่อสร้างนี้ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยได้ผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมายของ
ทางราชการ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 22 แห่งระเบียบสำนักคณะรัฐมนตรี
ว่าด้วยการจ้าง พ.ศ. 2498 แต่งตั้งให้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธานกรรมการ
2. พลโทเฉลิม อินทรกนก นายกเทศมนตรีเมืองนครราชสีมา เป็นกรรมการ
3. ชุมคงฤทธิศึกษากร ประธานสภาจังหวัดนครราชสีมา เป็นกรรมการ
4. นายสุพล เมฆวิชัย เป็นกรรมการ

5. นายเชาวลิต ศัตตวาทา บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชาวอีสาน เป็นกรรมการ
 6. นายวิบูลย์ ชัยพัฒน์ นายช่างเทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นกรรมการ
 7. นายนิวัติ พันธุ์ชัยเพชร นายช่างเทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นกรรมการ
 8. นายเกิดกุล ขำวิไล อาจารย์วิทยาลัยเทคนิค ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล เป็นกรรมการ
 9. นายมนัส นงลักษณ์ ช่างจัดวาง กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร เป็นกรรมการ
 10. นายประภา ขุวานนท์ ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- เป็นคณะกรรมการตรวจการจ้างการก่อสร้างฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ให้คณะกรรมการคณะนี้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ได้ผลประการใดรายงานให้ทราบ.

ตั้ง ณ วันที่ 16 มีนาคม 2510

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนในด้านการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ไปประดิษฐาน ณ แท่นชั่วคราว ซึ่งเตรียมไว้ที่สนามหน้าศาลากลางจังหวัดนั้น คณะกรรมการปรับปรุงฐานอนุสาวรีย์ได้ตกลงให้เคลื่อนย้ายในวันที่ 23 มีนาคม 2510 จังหวัดจึงได้ติดต่อไปยังกองทัพภาคที่ 2 ขอแตรวงสำหรับขบวนแห่ 1 วง ทหาร 1 กองร้อย และรถบรรทุกของทหารช่าง 1 คัน

ในขณะเดียวกัน ก็ได้ออกหมายกำหนดการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ แจ้งไปยังหน่วยต่างๆ ให้แจ้งให้ข้าราชการในสังกัดได้ทราบเพื่อมาร่วมในพิธี โดยเฉพาะทางแผนกศึกษาธิการจังหวัด ให้จัดนักเรียน และลูกเสือมาร่วมขบวนแห่จำนวน 100 คน นอกจากนั้น

ยังได้ขอความร่วมมือไปยังหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 3 ฉบับ และ
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุกระจายเสียง 03
สถานีวิทยุกระจายเสียงพิทักษ์สันติราษฎร์ 2-3 สถานีวิทยุ ว.ป.ด. 3
ให้ช่วยประกาศให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อจะได้มาร่วมในพิธีโดย
พร้อมเพรียงกัน ปราบกฏสำเนาหมายกำหนดการดังต่อไปนี้

ประกาศจังหวัดนครราชสีมา

เรื่อง การเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ด้วยจังหวัดจะประกอบพิธีเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จาก
สถานที่เดิมมาประดิษฐาน ณ สถานที่แห่งชั่วคราว สนามหน้าศาลากลางจังหวัด
เพื่อทำการก่อสร้างแทนเดิมใหม่ ในวันที่ 23 มีนาคม 2510 โดยมีหมาย
กำหนดการดังนี้

เวลา 09.00 น. ข้าราชการ ทหาร พลเรือน สมาชิกสภาจังหวัด
สมาชิกสภาเทศบาล พ่อค้าประชาชน กองเกียรติยศ
ทหาร นักเรียน ลูกเสือพร้อมกัน ณ บริเวณอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี (ที่เดิม)

เวลา 09.15 น. ทำพิธีบวงสรวงสิ่งเวทวิญญูของท้าวสุรนารี

เวลา 09.30 น. เคลื่อนขบวนแห่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จากสถานที่เดิมมา
ประดิษฐาน ณ สถานที่แห่งชั่วคราว สนามหน้าศาลากลาง
จังหวัดเข้าสู่บริเวณฐานแห่งชั่วคราว แล้วทำพิธีอัญเชิญ
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นประดิษฐาน ณ ฐานแห่งชั่วคราว
เป็นเสร็จพิธี

การแต่งกาย ข้าราชการ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล
แต่งเครื่องแบบปกติขาว คอพับ ผ้าผูกคอสีดำ พ่อค้า
ประชาชนแต่งกายสุภาพตามสากลนิยม

ในการประกอบพิธีเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งเป็นมิ่งขวัญ
และเป็นที่เคารพสักการะ จังหวัดจึง เสร็จขอเชิญชวน ข้าราชการทุกหน่วยงาน
สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และพี่น้องชาวนครราชสีมา
ทั้งหลายได้ไปร่วมในพิธีนี้ตาม วัน เวลา สถานที่ดังกล่าวโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 16 มีนาคม 2510

สว. บุญทัศน์

(น. นสว.ดำรงศักดิ์ บุญทัศน์)

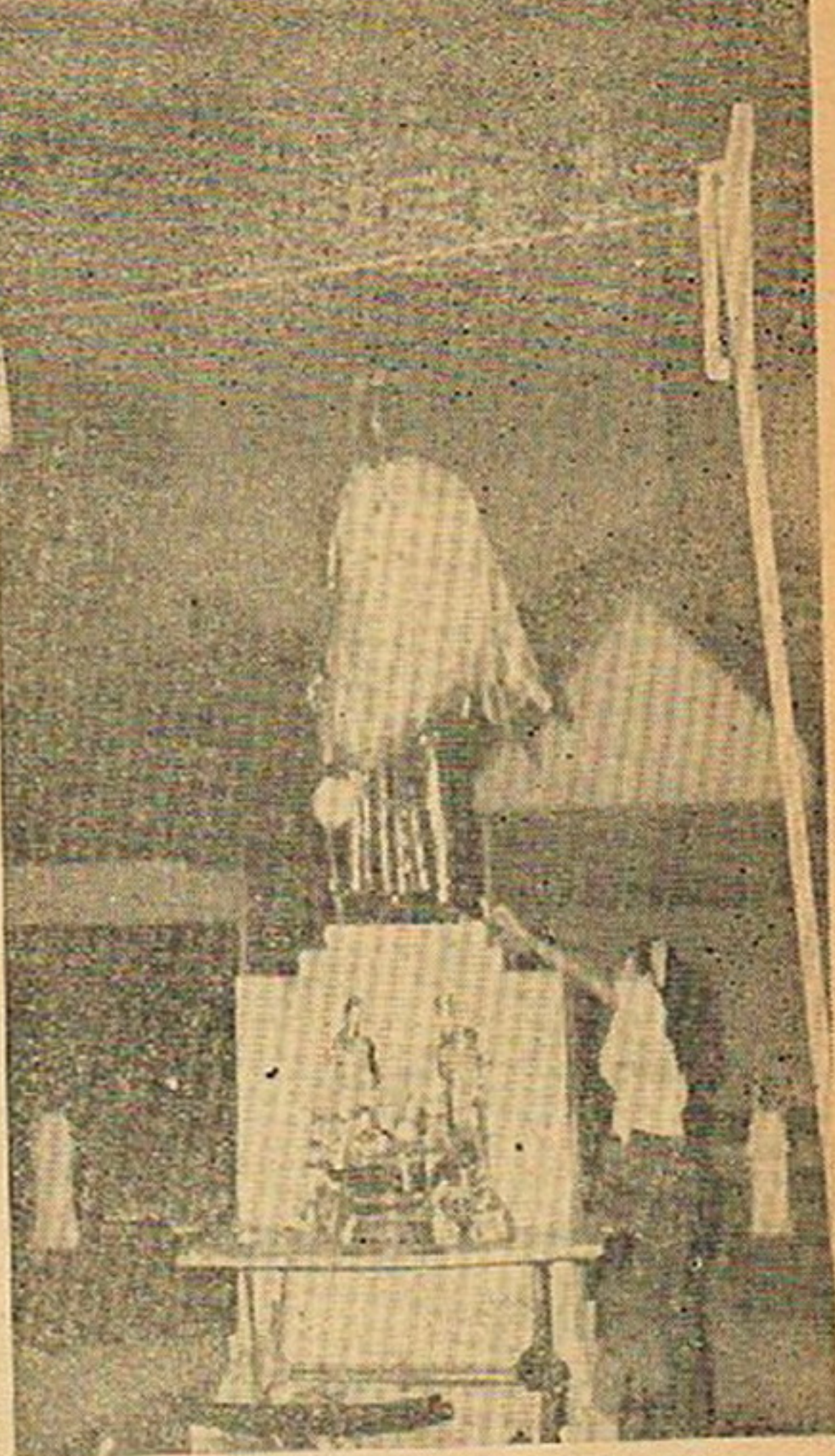
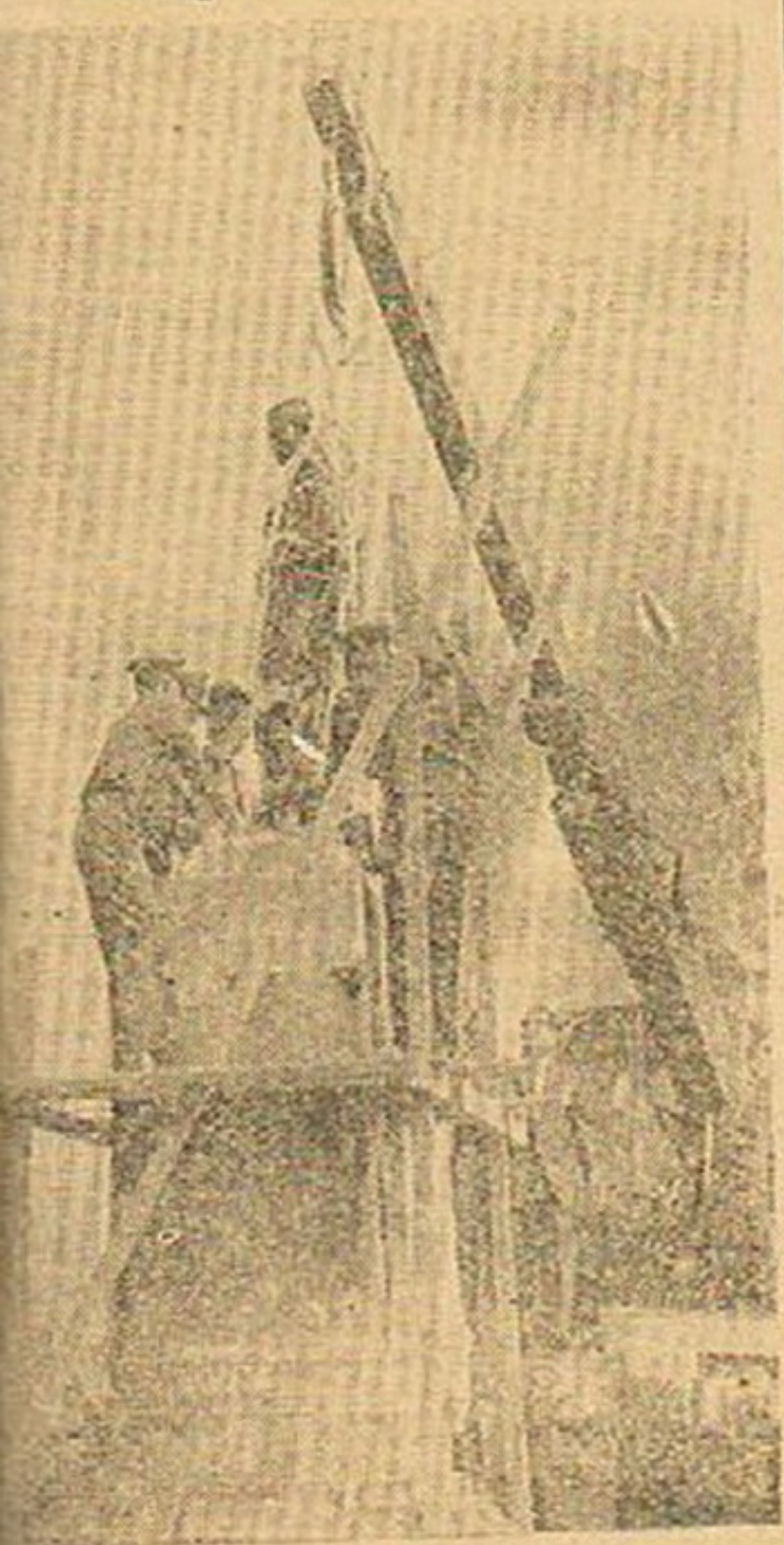
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ภาพพิธีวางแถววิสาขบูชาท้าวสุรนารีก่อนนำถวายเป็นเครื่องบูชา

↓ ภาพการขอรูปปูนสาวร้อยบน
จากนทพฐานเงินก้อนนำไป
ประสิทธิ์ฐาน ณ นทพฐาน

↑ ภาพเมื่อได้ประสิทธิ์ฐานคนสาวร้อยไว้ ณ นทพ
ฐาน นทพฐานหน้าศาลากลางวัดเวียงร้อย
แล้ว ซึ่งได้มีประชาชนไปทำดาวจักรดาวเสก
ในโลง

ภาพการทำพิธีของดวงวิญญูณทัฬหสูรนาří ก่อนการเคลื่อนย้ายรูปอนุสาวรีย์
ไปประดิษฐาน ณ แท่นชั่วคราว และลางเห็นวันหนึ่งของขบวนแห่รูปอนุสาวรีย์
ในวันที่ 23 มีนาคม 2510 จากแท่นฐานเดิมไปประดิษฐาน ณ แท่นชั่วคราว
สนามหน้าศาลากลางจังหวัด

ในระหว่างกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่นั้น นายสวัสดิวงศ์
ปฏิทัศน์ ได้เรียกประชุมคณะกรรมการตรวจการจ้างการก่อสร้างฐาน
และแท่นอนุสาวรีย์ทัฬหสูรนาří หลายครั้งหลายหน ทำการปรึกษา
หารือในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การก่อสร้างแท่นฐานใหม่เป็นไปด้วย

ความเรียบร้อย และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนชาวนคร-
ราชสีมา เพราะถือว่าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเป็นที่เคารพสักการะของ
ประชาชนทั่วไปทุกชั้น ทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของร่วมกัน เรื่อง
ต่างๆ ที่ได้ปรึกษาหารือ และจัดดำเนินการเท่าที่เห็นว่าดีที่สุดที่จะ
ได้ ก็คือ

1. การจารึกข้อความเกี่ยวกับประวัติการสร้าง และการบูรณะ
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ลงในแผ่นทองแดง ติดไว้ที่ด้านหน้าและด้านหลัง
ของแท่น

ซึ่งในเรื่องนี้ ที่ประชุมได้เห็นชอบให้จารึกข้อความในแผ่นทองแดง
รูปเสมาไว้ สำหรับด้านหน้าจารึกประวัติใช้ข้อความตามเดิม ส่วนด้านหลัง
จารึกประวัติการสร้างและการบูรณะอนุสาวรีย์ ใช้ข้อความดังต่อไปนี้

ท้าวสุรนารี

ถึงอสังกรรม เมื่อ เดือน 5 ปีวอก จัตวาศก

จ.ศ. 1214 (พ.ศ. 2395) อายุ 81 ปี

เจ้าพระยามหิธรราชบดี ผู้เป็นสามเฒ่าปณิกกิจศพบและสร้างเจดีย์

บรรจุอัฐิไว้ ณ วัดศาลาลอย ซึ่งท้าวสุรนารีได้สร้างขึ้น

ต่อมาเจดีย์นั้นชำรุดลง

พลตรี พระยาสิงหเสนี (สอาด สิงหเสนี)

อเป็นพระยาประสิทธิศัลการ ข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครราชสีมา

องคมนตรี และ รัฐมนตรี

ศทรพัยสร้างภูษณาดเล็ก บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีขึ้นใหม่ ทวีตกลาง (วัดพระนารายณ์มหาราช)

สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2442)

ต่อมาท่อนั้นทรุดโทรมลงอีก ทั้งอยู่ในที่คับแคบ ไม่สง่างามสมเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ดิศ อินทรโสฬส) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา
นายพันเอก พระเวียงรุทบัจจามิตร (ทอง รักสงบ) ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ 5

พร้อมด้วยข้าราชการ และประชาชนชาวนครราชสีมา
ได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์รูปท้าวสุรนารีด้วยทองแดง นำอิฐของท่าน
มาบรรจุไว้ในฐานรองรับ สร้างเสร็จประดิษฐานไว้ ณ ประชุมพล

เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2477

ครั้น พ.ศ. 2510 ฐานอนุสาวรีย์ชำรุด

ข้าราชการ และประชาชนชาวนครราชสีมา มีนายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์

ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ได้ร่วมใจกันสร้างฐานอนุสาวรีย์

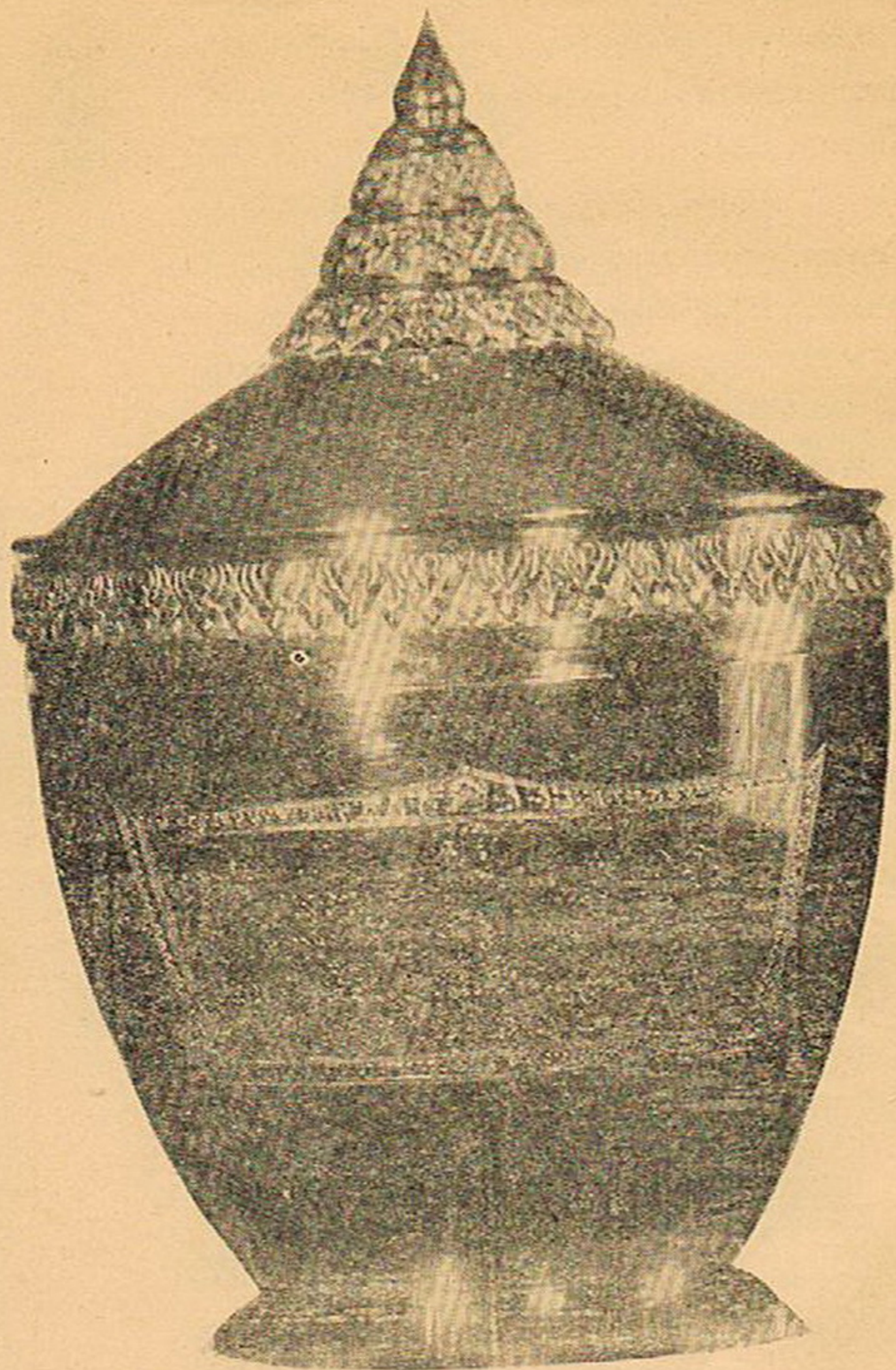
บรรจุอิฐท้าวสุรนารีขึ้นใหม่ ณ ที่เดิม เพื่อให้เป็นศรีสง่า

แก่บ้านเมือง และเชิดชูเกียรติท้าวสุรนารี วีรสตรีไทย ตลอดกาลนาน

สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510

ส่วนแผ่นทองจารึกของเดิม ตลอดจนแผ่นศิลาจารึก
ยอดศกูปของเดิม ได้ส่งไปให้พิพิธภัณฑ์สถานจังหวัดนครราชสีมา
เก็บรักษาไว้

2. อิฐของท้าวสุรนารี เดิมได้บรรจุอยู่ในโดเคลือบนั้น ที่ประชุม
ได้ลงมติให้สร้างครอบด้วยทองคำแท้ หนัก 25 บาท เป็นเงินค่า
13,580 บาท ได้โดเคลือบบรรจุอิฐก้อนหนึ่ง รูปลักษณะเหมือนทองคำ
ปรากฏด้วยภาพหน้า 55 นี้

และมอบทองคำใส่โล่เคลื่อนบรรจุนั้น ได้ใส่ไว้ในตู้กระจกสีเหลี่ยม
และได้บรรจุลงไว้ในฐานรองรับอนุสาวรีย์ ดังที่ท่านทั้งหลายได้เห็นในวันทำ
พิธีอัญเชิญรูปอนุสาวรีย์มาประดิษฐานไว้บนฐานแท่นที่สร้างใหม่ ในวันที่
29 พฤศจิกายน 2510 นี้แล้ว

3. การสร้างบันไดพิเศษไว้สำหรับให้ขึ้นไปคลุมผ้าให้กับรูป
อนุสาวรีย์ เพราะเหตุที่ในวันเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ไปประดิษฐานไว้ ณ แท่น
ชั่วคราวหน้าศาลากลางจังหวัด เมื่อ 23 มีนาคม 2510 ได้มีคนทรง ซึ่ง
อ้างว่าเป็นวิญญาณของท้าวสุนาริมาเข้าทรง ได้ขอให้ทำบันไดไว้สำหรับ
ให้ประชาชนผู้นำนามาสักการะแก่กัน ได้นำผ้าขึ้นไปห่มให้อนุสาวรีย์ด้วย
ที่ประชุมจึงได้จัดทำบันไดพิเศษขึ้นไว้ ซึ่งสามารถยกไปตั้งและยกออกได้
ไว้สำหรับการขึ้นไปคลุมผ้า และสวมพวงมาลัย

4. นอกจากนั้น ก็มีการหารือถึงเรื่องการวางระเบียบการดูแล
รักษาอนุสาวรีย์ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาเข้าวัดทอง
อีกด้วย

5. ในกรณีที่ผู้รับเหมาได้ก่อสร้างมาถึงระยะการผูกเหล็กเพื่อเท
พื้นฐาน ตามแบบกำหนดให้ใช้เหล็กขนาด 3/8 นิ้ว แต่ผู้รับเหมาอ้างว่า
เหล็กขนาดนี้ ตามท้องตลาดไม่มีจำหน่าย มีขายแต่ขนาด 9 มิลลิเมตร
ซึ่งถ้าเทียบกับขนาดของเหล็กตามแบบแปลนแล้ว จะขาดเหล็กไปประมาณ
3/10 มิลลิเมตร จึงได้มีหนังสือลงวันที่ 14 มิถุนายน 2510 ถึง
ผู้ว่าราชการจังหวัด ขออนุมัติใช้เหล็กขนาด 9 มิลลิเมตร แทนเหล็กขนาด
3/8 นิ้วต่อไป

ผู้ว่าราชการจังหวัด จึงสั่งให้คณะกรรมการตรวจการ
จ้างเหมาก่อสร้าง ประชุมพิจารณา ในวันที่ 16 มิถุนายน 2510
เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัด การประชุมครั้งนี้
ขุนกองทัพบกศึกษากร ไม่ได้เข้าประชุม แต่ได้มีบันทึกถึงผู้ว่าราชการ
จังหวัด ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2510 ถึงมีข้อความต่อไปนี้

“เรียน ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ไปสอบถาม ตามร้านขายเหล็กใน นครราชสีมาที่เชื่อถือได้แล้ว เช่น ร้านบุญไทย ก็ปรากฏว่าเป็น ความจริงตามที่ผู้รับจ้างเหมา เสนอขออนุญาตมานี้ และทราบว่า แม้จะสั่งจากทางกรุงเทพฯ ก็มีเหล็กขนาดนี้

ข้าพเจ้าพิจารณาแล้ว เห็นว่า เหล็กขนาดนี้ใช้ได้แล้ว ควรอนุญาต”

คณะกรรมการได้ประชุม และได้พิจารณาถึงความแข็งแรง ของเหล็กที่จะรับน้ำหนักพื้นของฐานแล้ว ได้ลงมติให้ใช้เหล็กไม่เต็ม 3 หุน ชาติไปไม่เกิน ๘ มิลลิเมตร (เดิมเป็นขนาด ๑๘ มิลลิเมตร) โดยเป็นเหล็กขนาด ๑ มิลลิเมตรได้ แต่เพื่อชดเชยเหล็กที่ชาติไป ให้ร่นระยะการผูกเหล็กให้แคบเข้ามาเป็น 13 เซนติเมตร แทนที่จะเป็น 15 เซนติเมตรตามแบบ โดยวัดศูนย์กลางของเหล็ก

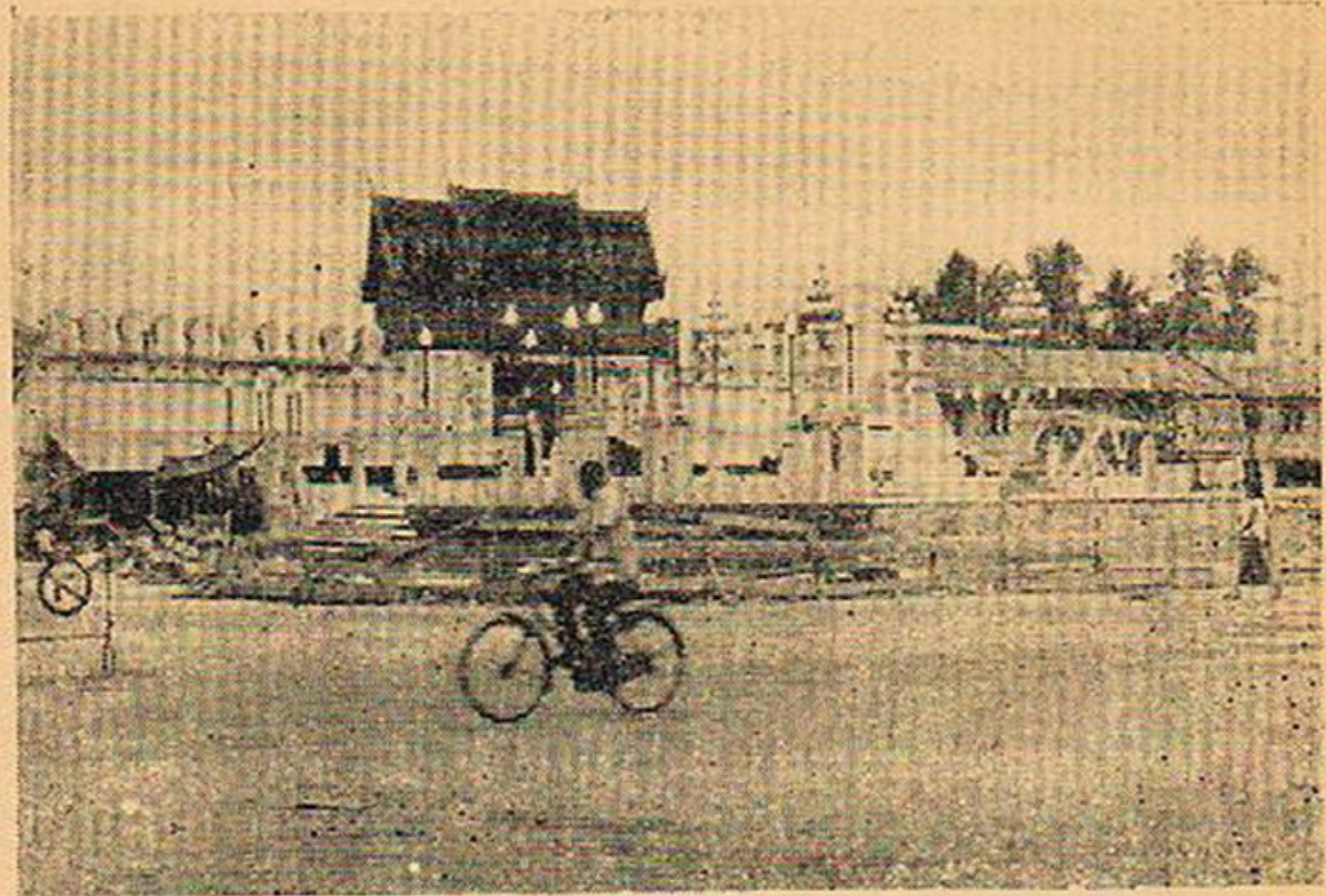
6. ยังมีเรื่องซึ่งคณะกรรมการต้องประชุมกันเป็นเรื่องสำคัญอีก เรื่องหนึ่ง ก็คือ การต่อสัญญาการก่อสร้างให้กับผู้รับเหมา ซึ่งน่าจะได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้ด้วย

กล่าวคือ ตามสัญญาจ้างเหมานั้น กำหนดเวลาการก่อสร้าง ให้เสร็จภายในวันที่ 6 กันยายน 2510 หากไม่เสร็จตามกำหนดเวลา จะต้องถูกปรับวันละ 150 บาท จนกว่าจะแล้วเสร็จ แต่พอการก่อสร้างดำเนินมาจนถึงงวดที่ 4 ร.ต. อำนวย อิศรางกูร ก็ได้ยื่น หนังสือถึง นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ขอต่อสัญญาก่อสร้างไปอีก 45 วัน นับแต่วันครบสัญญาเป็นต้นไป โดยอ้างเหตุผลว่า งานอาจไม่แล้วเสร็จ ตามสัญญา เพราะมีอุปสรรคหลายประการ เช่นการขาดปูนซีเมนต์ ซึ่งบางครั้งถึงแบบเตรียมที่จะเทปูนได้แล้ว แต่ปรากฏว่าปูนซีเมนต์ ในท้องตลาดไม่มี ผู้รับเหมาได้ขอให้จังหวัดขอซื้อปูนซีเมนต์จากโรง

งานให้ ก็ยังไม่ได้รับปูนตามต้องการ เพราะโรงงานผลิตปูนให้ไม่
พอกับความต้องการของงานก่อสร้างทั้งหลาย เพียงแต่แบ่งเฉลี่ยมา
ให้บ้างก็เป็นจำนวนเล็กน้อย ซึ่งทำให้งานล่าช้าอย่างมาก การทำถ้ำ
เสาไฟ ตามสัญญาเป็นทองเหลืองรมดำ ซึ่งผู้รับเหมาได้จัดทำและส่ง
มาถึงที่ทำการก่อสร้างแล้ว ทางช่างควบคุมงานตรวจสอบให้แก้ไขใหม่
เพราะท่อที่รมดำมานั้น มีความดำและชื้นมันมากเกินไป ไม่เหมาะ
กับการก่อสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์ คือโลหะรมดำนี้ควรจะเป็นโลหะ
รมดำแบบถ้ำ ซึ่งตามสัญญามีใ้ระบุให้ทำแบบไหนจึงต้องส่งกลับ
คืนไปทำใหม่ จะต้องเสียเวลาแก้ไขอีกไม่ต่ำกว่า 30 วัน เพื่อเป็นศรี
สง่าแก่จังหวัดนครราชสีมา แม้ผู้รับเหมาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในครั้ง
นี้ ยินดีกระทำ และได้ส่งกลับไปทำตามความประสงค์ของนายช่างผู้
ควบคุมงานแล้ว นอกจากนั้นผู้รับเหมายังอ้างต่อไปอีกว่า การก่อ
สร้างอาจแล้วเสร็จตามสัญญา ถ้าผู้รับเหมาจะเพิ่มเวลาทำงาน โดย
ขอทำงานกลางคืน ซึ่งอ้างว่ามีสิทธิที่จะทำได้ แต่ช่างผู้ควบคุมให้
ความเห็นว่าการทำงานนี้ต้องการความสะอาดสวยงามถูกต้องตาม
รูปแบบอย่างแท้จริง ควรกระทำแต่เฉพาะกลางวันเท่านั้น งานจึงไม่
อาจเสร็จตามสัญญา

คณะกรรมการได้ประชุมพิจารณาแล้ว ลงมติให้ต่ออายุ
สัญญาออกไปอีก 30 วัน นับแต่วันที่ 7 กันยายน 2510 เป็นต้นไป
โดยเหตุผลที่ว่า เพราะช่างควบคุมสั่งให้รมดำถ้ำเสาไฟทำโลหะ
ใหม่

ภาพฐานที่นอนสาวร้อยห้าสิบ ซึ่งกำลังก่อสร้างจนจะแล้วเสร็จ ภาพหลังที่ได้ติดตั้งเสาไฟฟ้าและโคมไฟ
เรียบร้อยแล้ว ผู้รับเหมากำลังเร่งรัดให้คนงานขุดล้างพื้นและชั้นบันได ซึ่งใช้เป็นหินล้างทั้งหมด

การก่อสร้างได้ดำเนินมาจนถึงเดือนตุลาคม นายสวัสดิวงศ์
ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัด จึงได้เชิญบรรดาหัวหน้าส่วนราชการ
ทุกฝ่าย ตลอดจนทหาร ตำรวจ เทศบาล พ่อค้า และหนังสือพิมพ์
มาประชุมในวันที่ 17 ตุลาคม 2510 เพื่อปรึกษาหารือเตรียมงาน
เคลื่อนย้ายอนสาวร้อยไปประดิษฐาน และเตรียมงานพิธีเฉลิมฉลอง
ไว้แก่เนิ่น ๆ

ผลของการประชุม พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้หาฤกษ์เคลื่อนย้ายอนสาวร้อยกลับไปประดิษฐาน ณ
แท่นฐานที่สร้างใหม่ ตั้งเดือนธันวาคม 2510 หากหาฤกษ์ในระยนี้
ไม่ได้ จะเลื่อนกำหนดมาปลายเดือนพฤศจิกายนก็ได้
2. ให้มีขบวนแห่อย่างสมเกียรติ

3. ให้มีมหรสพเฉลิมฉลอง 3 คืน โดยไม่เก็บค่าผ่านประตู

4. ให้นายบุญเพ็ง วิศวกิจ จัดทำเหรียญที่ระลึกทำวสุรนาวิ
ขึ้นจำหน่ายได้ โดยขอเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานฉลองเป็นเงิน
50,000 บาท การทำเหรียญไม่มีข้อผูกมัดว่าจะต้องช่วยบังคับขาย และ
ไม่ให้สิทธิผูกขาดแก่ผู้เดียว และจะต้องเสนอรูปลักษณะของเหรียญ
ให้พิจารณา ก่อน เพื่อป้องกันมิให้ทำรูปภาพเป็นการเสื่อมเกียรติต่อ
ทำวสุรนาวิ

ภายหลังจากเลิกประชุมแล้ว นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ จึงได้
ไปติดต่อ ท่านเจ้าคุณ พระอนุศาสน์โกศล เจ้าอาวาสวัดอิสาน ขอ
ให้ช่วยหาฤกษ์เคลื่อนย้ายและประดิษฐานอนุสาวรีย์ให้ ปรากฏว่า
ในการตรวจหาฤกษ์วันที่ที่เป็นมงคลในเดือนธันวาคมไม่มีเลย คงได้
ฤกษ์ดีในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2510 เริ่มแต่เวลา 8.40 น. ถึง 11.00 น.
ระยะหนึ่ง กับเวลา 14.35 น. ถึง 16.30 น. ระยะหนึ่ง ซึ่งเป็นวันที่
ที่สุด บ้านเมืองและประชาชนจะร่มเย็นเป็นสุข จึงได้ตัดสินใจเลือก
เอาฤกษ์เวลา 8.40 น. ถึง 11.00 น. วันที่ 29 พฤศจิกายน 2510 เป็น
วันเคลื่อนย้าย และเพื่อให้การเคลื่อนย้ายได้เป็นไปโดยเรียบร้อย
สมบูรณ์ จึงได้เชิญบรรดาหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนทหาร
ตำรวจ พ่อค้า และผู้แทนหนังสือพิมพ์ ประชุมหารือในเรื่องนี้กันอีก
ครั้งหนึ่งในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2510 เวลา 10.00 น. ณ ห้อง
ประชุมศาลากลางจังหวัด

ผลการประชุมครั้งนี้ ได้เป็นที่ตกลงเห็นชอบให้ทำการเคลื่อน
ย้ายและเฉลิมฉลอง ตามฤกษ์ที่ท่านเจ้าคุณ พระอนุศาสน์โกศล ให้
ฤกษ์มา และได้ตกลงกำหนดขอบเขต วิธีการบวงสรวง การจัดทำ
เหรียญที่ระลึก การจัดขายดอกไม้ธูปเทียน มหรสพเฉลิมฉลอง และ
การทำหนังสือที่ระลึก

ซึ่งจากผลของการประชุมทั้งสองคราวดังกล่าวมาแล้ว นาย
สวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ จึงได้มีคำสั่งที่ 1890/2510 แต่งตั้งคณะกรรมการ
อำนวยการ และคณะกรรมการที่ปรึกษาการจ้างงานเคลื่อนย้าย ประดิษ
ฐาน และเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พร้อมทั้งออกหมายกำหนด
การพิธีเคลื่อนย้าย และคำสั่งที่ 1922/2510 กำหนดหน้าที่งานเคลื่อน
ย้าย ดังปรากฏตามสำเนาทั้งต่อไป

คำสั่งจังหวัดนครราชสีมา

ที่ 1890/2510

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการที่ปรึกษา
การจ้างงานเคลื่อนย้ายประดิษฐานและเฉลิมฉลอง
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ตามที่จังหวัดได้ดำเนินการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ไป
ประดิษฐาน ณ แท่นชั่วคราวหน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา เพื่อดำเนิน
การการสร้างแท่นฐานใหม่ ซึ่งบัดนี้แท่นฐานใหม่ได้ดำเนินการก่อสร้างจะ
เสร็จเรียบร้อยแล้ว เห็นเป็นการสมควรที่จะได้กำหนดพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์
กลับไปประดิษฐาน ณ แท่นที่สร้างใหม่และจัดงานเฉลิมฉลอง โดยเริ่มตั้งแต
วันที่ 29 พฤศจิกายน 2510 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2510 ณ บริเวณอนุสาวรีย์
และสนามหน้าศาลากลางจังหวัด โดยไม่มีการเก็บค่าผ่านประตูแต่อย่าง
ใด ตามมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2510 เพื่อให้งานประดิษฐาน
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและงานเฉลิมฉลอง ได้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อยสม
ความมุ่งหมาย จึงได้กำหนดหน้าที่ไว้ดังต่อไปนี้

1. กรรมการอำนวยการ มีหน้าที่อำนวยการทั่วไปในการดำเนิน
การอัญเชิญอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปประดิษฐาน ณ แท่นที่สร้างใหม่ และงาน
เฉลิมฉลองให้คณะกรรมการประกอบด้วย

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	เป็นประธานกรรมการ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	เป็นรองประธานกรรมการ
ปลัดจังหวัดนครราชสีมา	เป็นรองประธานกรรมการ
หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดทุกส่วน	เป็นกรรมการ
นายอำเภอเมืองนครราชสีมา	เป็นกรรมการ
นายกเทศมนตรีเมืองนครราชสีมา	เป็นกรรมการ
ปลัดเทศบาลเมืองนครราชสีมา	เป็นกรรมการ
เจ้าจังหวัดนครราชสีมา	เป็นกรรมการ
เลขาธิการจังหวัดนครราชสีมา	เป็นกรรมการ
ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา	

เป็นกรรมการและเลขานุการ

2. กรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาหารือต่างๆ
เกี่ยวกับการจัดงานนี้ โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วย

แม่ทัพกองทัพนาคที่ 2	เป็นประธานกรรมการ
อธิบดีผู้พิพากษาศาล 3	เป็นกรรมการ
ผู้บัญชาการโรงเรียนการบิน	เป็นกรรมการ
ผู้บัญชาการกองพลที่ 3	เป็นกรรมการ
ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3	เป็นกรรมการ
ผู้บังคับการกรมผสมที่ 3	เป็นกรรมการ
ผู้บังคับการตำรวจภูธรเขต 3	เป็นกรรมการ
นายช่างพิเศษผู้อำนวยการเขตการทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ	เป็นกรรมการ
นายช่างพิเศษโครงการชลประทานตะวันออกเฉียงเหนือ	
	เป็นกรรมการ
ผู้จัดการเดินรถ เขต 2	เป็นกรรมการ
ขุนคลังทอศึกษากร	เป็นกรรมการ

พระสมรรถบริหาร

นายกนก สัจฉกร

นายจื่อเจ็ง แซ่แต้

นายสุพล เมฆวิชัย

นายวิชัย ศิริจินดา

นายสमान เสงศรี

นายพี แซ่ห้วย

นายเชาวลิต ศักดิ์วาหา

นายสมคิด ราชวิจิตร

นายสมทรง วิโรจน์จรรยา

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

เป็นกรรมการ

ตั้ง ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน ๒๕๑๐

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

กำหนดการ

พิธีเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปประดิษฐานแทนสร้างใหม่

ตามที่จังหวัดได้ดำเนินการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไป
ประดิษฐาน ณ แทนชั่วคราว หน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา เพื่อ
ดำเนินการสร้างแทนฐานใหม่ ณ ที่เดิม เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2510 นั้น
บัดนี้การก่อสร้างแทนฐานใหม่จะสำเร็จเรียบร้อยลงแล้ว เห็นเป็นการสมควร
ที่จะกำหนดพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกลับไปประดิษฐาน ณ แทนฐาน
ที่สร้างใหม่ จึงได้กำหนดการพิธีเคลื่อนย้ายดังต่อไปนี้

กำหนดพิธี

วันพุธที่ 29 พฤศจิกายน 2510

เวลา 08.00 น. ข้าราชการ ทหาร พลเรือน พ่อค้าประชาชนกอง
เก็บสถิติ ทหาร นักเรียน ลูกเสือ พร้อมกัน ณ บริเวณ
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ณ หน้าศาลากลางจังหวัด

เวลา 08.40 น. ทำพิธีบวงสรวงสังเวยวิญญาณของท้าวสุรนารี ณ
แท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หน้าศาลากลางจังหวัด
เสร็จแล้วยกอนุสาวรีย์ขึ้นตั้งบนรถเคลื่อนขบวนแห่
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จากแท่นชั่วคราวหน้าศาลา
กลางจังหวัด ไปตามถนนหน้าศาลากลางจังหวัด
เข้าถนนสรรพสิทธิ์เลี้ยวซ้ายเข้าถนนวีรสงคราม เลี้ยว
ซ้ายเข้าถนนจอมพลเข้าสู่บริเวณอนุสาวรีย์ที่สร้าง
ใหม่ และทำพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ขึ้นประดิษฐานบน
แท่น เสร็จแล้วผู้ทำหน้าที่พราหมณ์ สวดสาธยายมนต์
เทวดาและทำการบวงสรวงสังเวยและเวียนเทียนสม-
โภช ผู้ว่าราชการจังหวัดประธานพิธีสรวมพวงมาลา
และเจิมอนุสาวรีย์ พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา กอง
ทัพอากาศ 2 บังสูด 21 นัด พิณพาทย์แต้ววงบรรเลง
เพลงมหาชัย หลังจากนั้นมีการร้องเพลงราชนิเวศน์
แสดงกระบี่ กระบอง ที่บริเวณหน้าอนุสาวรีย์เป็น
เสร็จพิธีตอนเช้า

เวลา 16.45 น. พระสงฆ์ 16 รูป จาก 9 วัดเจริญพระพุทธมนต์ที่ประ-
ราชพิธีข้างอนุสาวรีย์

เวลา 20.00 น. รุดดอกไม้เพลิง และมหรสพ คือ เพลงโคราช, ลำตัด
งิ้ว ลิเก และภาพยนตร์แสดง

วันพฤหัสบดีที่ 8 พฤษภาคม 2510

เวลา 07.30 น. ถวายอาหารบิณฑบาตพระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์
ณ พระราชมณเฑียร

เวลา 20.00 น. รุดตอกไม้เพลิง และมหรสพแสดง

วันศุกร์ที่ 1 ธันวาคม 2510

เวลา 20.00 น. รุดตอกไม้เพลิง และมหรสพแสดง

การแต่งกาย

ในพิธีวันที่ 29 พฤศจิกายน 2510 และ 30 พฤศจิกายน 2510
ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาววันแต่ข้าราชการชั้นผู้น้อยจะแต่งเครื่อง
แบบปกติทาก็คอพับผ้าผูกคอสีดำก็ได้ พ่อค้าประชาชนแต่งกายสุภาพตาม
สากลนิยม.

กำหนด ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2510

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

คำสั่งจังหวัดนครราชสีมา

ที่ 1922/2510

เรื่อง กำหนดหน้าที่งานเคลื่อนย้าย ประดิษฐานและเฉลิมฉลอง
อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ตามที่จังหวัดได้ดำเนินการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ไปประดิษฐาน ณ
แท่นชั่วคราว หน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา เพื่อทำการก่อสร้างแท่น
ฐานใหม่ ซึ่งบัดนี้แท่นฐานใหม่ได้ก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเป็นการ

สมควรที่จะได้กำหนดพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกลับไปประดิษฐาน ณ
แท่นที่สร้างใหม่ และจัดงานเฉลิมฉลองโดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน
2510 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2510 ณ บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและสนาม
หน้าศาลากลางจังหวัด ปราศกรายละเอียดตามกำหนดการที่แนบท้ายคำสั่งนี้
เพื่อให้การเคลื่อนย้าย ประดิษฐาน และเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์
ท้าวสุรนารี ได้สำเร็จและเย็นไปด้วยความเรียบร้อยสมความมุ่งหมาย จึง
กำหนดหน้าที่และการปฏิบัติงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แผนกพิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ทำการประดิษ ฐานและเฉลิมฉลอง

- จัดหาเครื่องบวงสรวงสังเวยวิญญูณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และ
จัดหาเครื่องมือในการย้ายอนุสาวรีย์ และรถสำหรับอัญเชิญ
ระหว่างเคลื่อนย้ายการตบแต่งรถ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวก
ในการยกเคลื่อนย้ายและประดิษฐาน ณ แท่นใหม่ ให้เป็นหน้าที่
ของ ร.ต.อำนวยการ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้รับเหมา
- การจัดการสำหรับอัญเชิญอัฐิของท้าวสุรนารีพร้อมทั้งตบแต่ง
ให้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองนครราชสีมา
- การทำพิธีบวงสรวงสังเวยวิญญูณท้าวสุรนารี ให้เป็นหน้าที่
ของ นายวัฒนา กัญญาภะ ปลัดเทศบาลเมืองนครราชสีมา
- การจัดการมหรนาคและจัดหาสภาพสรวรจำนวน 7 คน ห่มผ้า
7 สี พร้อมนำหน้าขบวนแห่ ให้เป็นหน้าที่ของปลัดจังหวัด
นครราชสีมา
- การจัดนักเรียนชายหญิงและลูกเสือ รวม 300 คน พร้อมทั้ง
กองดุริยางค์นักเรียนโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ให้เป็นหน้าที่
ของศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
- การจัดแถวทหารกองเกียรติยศทหารร่วมขบวนแห่และทำการยิง
สลุตพร้อมทั้งวงดุริยางค์ทหารให้ขอร่วมมือจากกองทัพบกที่ 2

- พิธีสงฆ์ การจัดนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 16 รูป จาก 9 วัด (วัดพระนารายณ์มหาราช 4 รูป วัดอิสาน 4 รูป วัดสทอจินดา 2 รูป และวัดอื่นๆ อีก 6 วัด วัดละ 1 รูป) พร้อมทั้งการจัดภัตตาหารเครื่องไทยทานถวายพระ ให้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองนครราชสีมา
- การจัดให้มีการร้องเพลงราชสีมาและการแสดงกระบี่กระบอง การร่ายด้วยอาวูโบริณ บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ที่สร้างใหม่) การจัดทำดอกไม้เพลิงให้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองนครราชสีมา
- การจัดตั้งแถวทหารพลเรือน ตำรวจลูกเสือ นักเรียนขณะทำพิธี และจัดขบวนแห่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีจากฐานแท่นชั่วคราว หน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา ไปประดิษฐาน ณ ฐานใหม่ ตามเส้นทางที่กำหนดไว้ และจัดตั้งแถวหน่วยต่างๆ ณ บริเวณฐานอนุสาวรีย์ใหม่ ให้เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการ ตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

2. แผนการจัดสถานที่

- การก่อสร้าง โรงพิธี พร้อมทั้งตกแต่ง ณ บริเวณฐานแท่นอนุสาวรีย์ที่สร้างใหม่ การจัดอาสนสงฆ์ในโรงพิธี จัดสถานที่ต้อนรับแขกที่มาในพิธี และอื่นๆ ที่จำเป็น การจัดหาพิณพาทย์ เครื่องขลุ่ยสำหรับใช้ในขณะทำพิธี พวงมาลา เครื่องใช้เกี่ยวกับการเฝ้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับทำพิธีบวงสรวงสังเวยรวมทั้งที่ฐานแท่นชั่วคราว หน้าศาลากลางจังหวัดด้วย ให้เป็นหน้าที่ของ เทศบาล เมืองนครราชสีมา
- การก่อสร้างโรงมหรสพทุกชนิด ยกเว้นโรง ให้เป็นหน้าที่ของ เทศบาลเมืองนครราชสีมา

- การก่อสร้างโรงงิ้วให้เป็นหน้าที่ของนายจอแจ้ง แม้แต่ ประธานกรรมการ มูลนิธิ ลักเสียง เชียงตุง ร่วม กับ พ่อค้า จังหวัดนครราชสีมา

3. แผนกมหรสพ

- การจัดหาภาพยนตร์ ลำตัด เพลงโคราช จำนวนอย่างละ 1 โรง และภาพยนตร์ 1 จอ ให้เป็นหน้าที่ของนายสุวาท เชื้อปรง
- การจัดหาโรงงิ้ว ให้เป็นหน้าที่ของนายจอแจ้ง แม้แต่ ประธานกรรมการ มูลนิธิ ลักเสียง เชียงตุง ร่วม กับ พ่อค้า จังหวัดนครราชสีมา

4. แผนกโคมไฟและแสงสว่าง

- ให้มีการประดับโคมไฟ บริเวณฐานแท่นอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารีที่สร้างใหม่ กำแพงเมืองประตูปฐมพลกับบริเวณสถานที่ใกล้เคียง รวมทั้งการจัดให้มีแสงสว่างโรงมหรสพและบริเวณงานโดยตลอด ให้เป็นหน้าที่ของการไฟฟ้าจังหวัดนครราชสีมา

5. แผนกรักษาความสงบภายในบริเวณงาน

- การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณงานรวมถึงการควบคุม การจราจร ให้เป็น หน้าที่ของ ผู้กำกับ การ ตำรวจ ภูธร จังหวัดนครราชสีมา

6. แผนกรักษาความสะอาดภายในบริเวณงาน

- ให้เทศบาลเมืองนครราชสีมา จัดเจ้าหน้าที่ไว้สำหรับรักษาความสะอาดภายในบริเวณงานทั่วไปเป็นประจำ

7. แผนกการเงินและการหารายได้

- การจัดขาย ดอกไม้ธูปเทียน เพื่อ สักการะ บูชาอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารี การจัดสถานที่ให้เอกชนเช่าเพื่อตั้งร้านขายอาหาร และสินค้า และอื่นๆ ซึ่งอาจจะพึงมี ให้เป็น หน้าที่ของ ปลัด จังหวัดนครราชสีมา

8. การจัดทำหนังสือพระลักและโฆษณา

- การจัดทำหนังสือพระลักและการโฆษณาให้เป็นหน้าที่ของ นาย
ประภา ขวามนต์ เลขานุการคณะกรรมการอำนวยการ และ
นายเชาวลิต ศัตร์วาหา

9. การเบิกจ่าย

- ให้แต่ละแผนกการเสนอค่าใช้จ่ายที่จะต้องมี และเสนอเรื่องการ
ขอ เบิก จ่าย เงิน ต่อผู้ตรวจราชการ ส่วน ท้องถิ่น จังหวัดนคร-
ราชสีมา เลขานุการคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อพิจารณา
เสนอประธานกรรมการอนุมัติจ่ายต่อไป

ให้แผนกการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายดำเนินงานดังกล่าวข้าง
ต้นปฏิบัติจัดทำเพื่อให้งานนี้สำเร็จ เรียบร้อย ให้สมกับ เป็นงาน
พิธีที่สำคัญยิ่งของจังหวัดหา ก็มีอุปมาข้อขัดข้องในการปฏิบัติ
งานให้รายงานให้ทราบเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป.

สั ว ณ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2510

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

- เสี่ยงวิพากษ์ – วิจารณ์
- เกี่ยวกับการสร้างแท่นฐานใหม่
- ของประชาชนทางหน้าหนังสือพิมพ์

ท้าวสุรนารี หรืออีกนัยหนึ่งซึ่งเรียกกันทั่วไปในหมู่ประชาชนชาวนครราชสีมาว่า “คุณย่าโม” นั้น ได้ตราตรึงอยู่ในจิตใจของประชาชนทั่วไปอย่างแนบแน่นตลอดเวลา ทั้งนี้ ไม่ใช่เพียงเฉพาะในค่านิยมงามความดีที่ท่านได้ประกอบวีรกรรมไว้เท่านั้น แม้แต่ในด้านของความเคารพเลื่อมใสในอิทธิฤทธิ์ของดวงวิญญาณของท่าน ก็ฝังแน่นสนิทอยู่ในศรัทธาความเชื่อมั่นเช่นกัน

ฉะนั้น ไม่ว่าจะมีความอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ของท้าวสุรนารีออกมา ทั้งที่เป็นข่าวจริงและข่าวโคมลอยก็ตาม ก็มักจะเกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันขึ้นอย่างเกรียวกราวเสมอ ในระหว่างที่จังหวัดกำลังพิจารณาแผนผังและแบบแปลนการก่อสร้างแท่นฐานใหม่ และกำลังให้ทางกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพิจารณาดังในด้านการจราจรว่า หากได้ก่อสร้างแท่นฐานใหม่ตามแบบแปลนแผนผังของกรมศิลปากรแล้ว จะขัดข้องกับการจราจรเพียงใดหรือไม่อยู่นั้น ก็ได้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นา ๆ แม้แต่ขณะที่ได้มีการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ไปประดิษฐานไว้ ณ แท่นชั่วคราว สนามหน้าศาลากลางจังหวัดระหว่างทำการก่อสร้างแท่นฐานใหม่ ก็ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันในหน้าหนังสือพิมพ์ด้วยเช่นกัน จึงได้นำคำวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ซึ่งปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ มารวบรวมไว้ ณ ที่นี้ เพื่อประชาชนรุ่นต่อ ๆ ไปจะได้ทราบ

เริ่มแรกทีเดียว ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์ ได้เขียนบทความเป็น
ทำนองคำร้องถึง นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และอธิบดีกรม-
ศิลปากร ไปลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และในขณะเดียวกันก็เขียน
บทความคล้ายคลึงกันไปลงในหนังสือพิมพ์เสียงนครด้วย สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี ได้เห็นคำร้องดังกล่าวในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
จึงได้ส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา กรมการปกครองจึงได้
ส่งสำเนาคำร้องนั้นมาให้จังหวัดสอบสวนข้อเท็จจริง ปรากฏตาม
สำเนาอธิบดีกรมการปกครอง และสำเนาคำร้องของชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์
ดังต่อไปนี้.

ด่วนมาก

ที่ มท. 0311/8912

กรมการปกครอง

กุมภาพันธ์ 2510

เรื่อง ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์ ร้องขอให้ระงับการย้ายอนุสาวรีย์ท้าว
สุรนารี

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำร้องของ ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์ 1 ฉบับ

ด้วยสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้ส่งคำร้องของ
ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์ ภูมิลำดับบ้านเลขที่ 1567/1 ถนนอัมพวง
จังหวัดนครราชสีมา ไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา ปรากฏตาม
เรื่องราวของผู้ร้องมีใจความสำคัญว่า ทางราชการบริหารส่วนท้องถิ่น
จังหวัดนครราชสีมา กำลังพิจารณาย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีจากที่
ประดิษฐานในปัจจุบัน คือบริเวณประตูชุมพล ไปประดิษฐาน ณ
ที่ใหม่บริเวณหัวถนนมิตรภาพตัดกับถนนเข้าประปา โดยผู้ร้องเห็นว่า
อนุสาวรีย์^{๔๔๕}นี้อยู่ที่ประตูชุมพลเหมาะสมแล้ว หากเกรงว่าสิ่งก่อสร้าง

จะข่มความงามของอนุสาวรีย์ ควรจะลดส่วนสูงของอาคารก่อสร้างลง
รายละเอียดปรากฏตามสำเนาคำร้องที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือ

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อโปรดสอบสวนข้อเท็จจริง แล้วแจ้งผล
ให้กรมการปกครองทราบ พร้อมทั้งส่งเรื่องเดิมกลับไปด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ส. วิไลจิตต์

(นายสนิท วิไลจิตต์)

รองอธิบดี ทำการแทน

อธิบดีกรมการปกครอง

- สำเนาคำร้อง -

1567/1 ถนนอัษฎางค์ นครราชสีมา

30 มกราคม 2510

เรื่อง ข้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีออกไปจากประจักษ์ศิลป

ทราบเรียน พระท่านจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี,

คณะรัฐมนตรี และอธิบดีกรมศิลปากร ผ่านน.ส.พ.สยามรัฐ

เป็นที่ทราบโดยแน่นอนว่า ฝ่ายบริหารท้องถิ่นของจังหวัด
นครราชสีมา จะข้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปไว้ที่หัวถนนบริเวณถนน
มิตรภาพตัดกับถนนเข้าประปา ซึ่งปรากฏตามข้อความในหนังสือพิมพ์
สยามรัฐประจำวันที 24 มกราคม 2510 ว่า “ขณะนี้ทางจังหวัดกำลัง
ดำเนินการเกี่ยวกับการข้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไป ณ หัวถนนที่คำวรี
จะข้ายก็ด้วยเหตุผลว่า จังหวัดนครราชสีมา กำลังเจริญเติบโตมีความ
จำเป็นต้องสร้างตึกสูง ๆ และเมื่อสร้างตึกสูงตรงกลางเมืองแล้ว

ก็จะชมอนุสาวรีย์ย่าโม จึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรเสริมฐานให้สูงขึ้น หรือไม่ก็ย้าย แต่ทุกฝ่ายเห็นว่าควรย้าย”

เจ้าอนุเวียงจันทน์เป็นกบฏในครั้งรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ย่าโมนั้นแหละที่ต่อสู้ทหารลาวด้วยกลโลบายหญิงไทย สมเป็นวีรสตรีที่ท้าวสุรนารี อนุสาวรีย์ของท่านในปัจจุบันนั้น สมเหตุสมผลสมสถานที่ด้วยมีฉากกำแพงเมืองเป็นแบกราวน ถ้าจะว่ากันตามจริงแล้ว ที่ว่า ตึกสูงๆ ก็เกิดที่หลังท่านทั้งสิ้น ตึกก็ไม่ควรมีความสำคัญยิ่งกว่าอนุสาวรีย์ย่าโม การจะสร้างตึกให้สูงๆ เทียมเมฆจะสร้างที่ไหนก็ได้ และจะสร้างเมื่อไรก็ได้หากมีอัฐพอ แต่การจะสร้างอนุสาวรีย์นั้นมิใช่สร้างส้มสี่ส้มห้า บางแห่งอยากจะสร้างแทบเลือกตากกระเด็น แต่ไม่รู้จะสร้างให้ใคร

เราคิดถึงความเจริญที่เป็นวัฏฏะมากเกินไป ความจริงนั้นความเจริญของบ้านเมืองมิใช่มีตึกรามบ้านช่องใหญ่โตเป็นปัจจัยสำคัญในวิถีทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมนั้น ทางเทศบาลน่าจะควบคุมการก่อสร้างตึกในรัศมีของอนุสาวรีย์ย่าโม ให้สร้างตึกที่มีความสูงแต่พอเหมาะพอควร ไม่ชมอนุสาวรีย์ ผู้เขียนเคยอ่าน น.ส.พ. สยามรัฐลงข่าวที่เกี่ยวกับวิทยาการว่า การสร้างตึกสำนักงานแห่งหนึ่งในประเทศอะไรก็จำไม่ได้เสียแล้ว ตัวสำนักงานหรือตัวตึกต้องเป็นตึกใต้ดินหรือเป็นสำนักงานใต้ดินทำนองนั้น เพราะจะสร้างขึ้นมาให้สูงมิได้ เพราะตัวตึกจะชมอนุสาวรีย์ที่อยู่บริเวณนั้น จะเห็นได้ว่าเขาขอมลงทุนเพียงเพื่อมิให้ตึกชมอนุสาวรีย์อันเป็นการทำลายจิตใจ

ตลาดเมืองนครราชสีมาไม่ต้องถึงกับสร้างลงไปใต้ดิน เพียงจำกัดความสูงด้วยการระเินย่าโมก็เห็นจะพอ หากจะย้ายอนุสาวรีย์ย่าโมก็ควรย้ายจากประตูเมืองนั้นไปด้วย เพราะถึงหมดปัญหาเรื่องตึกชมอนุสาวรีย์ ก็ยังมีปัญหาตึกชมโบราณสถาน หรือถ้าหากย้าย

อนุสาวรีย์อย่าไปไว้หัวถนนนั้น ทางจังหวัดก็ควรคิดไว้ด้วยว่าอีก
สิบปีข้างหน้าจะย้ายอนุสาวรีย์อย่าไปไว้ที่แห่งใด เพราะตรงหัวถนน
กำลังเจริญมีโรงหนังมีตึกกำลังสร้าง ในที่สุดก็จะชมอนุสาวรีย์อีกและ
จะต้องย้ายไปไม่รู้จากจบ วร

เหตุผลของคณะผู้ริเริ่มสร้างอนุสาวรีย์ปี 2477 อันมีพระยา
กำธรพ่ายพิทักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา พ.อ. พระเวียงรุก
บั้งจามิตร ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 และ พ.ต. หลวงศรีโยธา
พร้อมด้วยข้าราชการทหาร พลเรือน ตำรวจ และพ่อค้าประชาชน
ได้ปรึกษาเห็นพร้อมใจกันจัดการย้ายไปสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นใหม่ที่ประตู
ชุมพล ทั้งที่เป็นอยู่บัดนี้ อันเป็นสถานที่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง
และสง่างามสมควรยกย่องทำนุบำรุง เพราะวีระชนเช่นนี้ นับทั้งร้อยๆ ปี
จะมีสักคนก็แสนยากที่จะมีขึ้นได้ เมื่อสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นใหม่ที่ประตู
ชุมพลเสร็จแล้ว ได้เชิญดวงวิญญาณและเชิญอิฐทำนุทำนุสุรนา
ขึ้นประดิษฐานยังอนุสาวรีย์ มีพิธีฉลองอย่างมโหฬารที่สุดในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ จนเป็นประเพณีสืบมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งทำการ
ฉลองกันถึง 15 วัน 15 คืน เริ่มแต่ 23 มีนาคม เป็นต้นไป ซึ่งนับ
เป็นวันแห่งชัยชนะในการกู้อิสรภาพสืบต่อมา

นสพ. สยามรัฐ ฉบับประจำวันที 26 มกราคม 2510 ได้ลง
ข่าวว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และนายกเทศมนตรีแห่งนครนั้น
ต้องการที่จะทำบังกาลี, โรงแรม และที่พักอากาศบริเวณเขา
คอยสุเทพซึ่งมีปูชนียสถาน คือพระธาตुकอยสุเทพ และพระราชวัง
ภูพิงราชันเวศอยู่บนนั้น ประชาชนร้องคัดค้านเพราะเป็นการทำลาย
ศรัทธาประสพ และเพื่อเชิดชูปูชนียสถานอันเป็นที่เคารพสักการะ
คณะรัฐมนตรีก็มีมติให้ระงับการที่จะสร้าง สิ่งทีกล่าวนั้นเพื่อเชิดชูปูชนีย
สถาน นอกจากนั้นผู้ที่เข้าอยู่เต็มหรือมีผลประโยชน์อยู่เต็มก็มีเงื่อนไข

จำกัลดงอีกมาก เช่นให้ผู้เช่าอยู่เดิมแล้วให้อยู่ต่อไปได้ เพียงตลอดชีวิตเท่านั้น จะเห็นได้ว่าคณะรัฐมนตรีเห็นความสำคัญของปุชนียสถานยิ่งกว่าสิ่งใด

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีที่ประตูลุมพลนี้ เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง เพราะอยู่ในบริเวณจัดงานฉลองประจำปี อยู่ในย่านชุมชนมีทางติดต่อได้สะดวก อนุชนไปหย่อนใจที่สวนสุรนารีและสนามเด็กเล่น เมื่อเห็นเข้าก็การะวะนึกถึงคุณงามความดีและความกล้าหาญของท่านที่กู้อิสรภาพมาได้เป็นอย่างดีแก่นุชนรุ่นหลัง หน้าของท่านหันมาสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งแสดงถึงความเคารพรักและสุจริตต่อชาติบ้านเมือง และพระมหากษัตริย์ ที่หัวถนนกับแอมไม่สง่างามและจะต้องแซ่หน้ายากแก่การการะวะ ถ้าจะถามผู้ใดที่คนโยบายของการรักษาโบราณสถานอีก

ขอความกรุณาปราณีต่อพระท่านนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและอธิบดีกรมศิลปากร ได้โปรดสั่งระงับการย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีโดยด่วนด้วย และบริเวณอนุสาวรีย์กำลังก่อสร้างตึก 6 ชั้น ซึ่งห่างอนุสาวรีย์เพียง 30 เมตร อันจะข่มอนุสาวรีย์ ก็กรุณาสั่งก่อสร้างตึก 6 ชั้น ขอให้สร้างเพียง 2 ชั้นเท่านั้น เวลานี้เพิ่งกำลังเทปูนโคนเสา คงยังไม่สายเกินไป โปรดกรุณาพิจารณาด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์

(ร.อ. ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์)

เมื่อจังหวัดได้รับหนังสือของกรมการปกครอง และเรื่องราวตามที่ชุนพิพัฒน์ศรีศิลป์เขียนแล้ว ก็เห็นว่าผู้ร้องได้เข้าใจข้อเท็จจริง

ในเรื่องราวยังไม่ถูกต้อง และเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบข้อเท็จจริง จึงได้มีหนังสือที่ นม. 19/3083 ถึง 5 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2510 ถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ชาวอีสาน เชียงนคร และราชสีมา ให้ช่วยลงโฆษณาชี้แจงข้อเท็จจริงให้ประชาชนทราบ ปราบกฏตามสำเนาต่อไปนี้

ที่ นม. 19/3083-5

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา

15 กุมภาพันธ์ 2510

เรื่อง ข้างบทความเรื่องการย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เรียน บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ชาวอีสาน, เชียงนคร, ราชสีมา

ตามที่หนังสือพิมพ์ เชียงนคร ฉบับประจำวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2510 และฉบับประจำวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2510 ได้พิมพ์บทความในคอลัมน์อีสานสนทนา เรื่องการย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปจากประตูชุมพล ซึ่งเขียนโดย ร.อ. ขุนพิพัฒน์ศรีศิลป์ โดยมีใจความสำคัญว่า ทางราชการจะย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปไว้ริมถนนราชดำเนิน ด้านถนนมิตรภาพนั้น จังหวัดขอชี้แจงว่า จังหวัดไม่ได้มีความประสงค์ที่จะย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปประดิษฐาน ณ ที่แห่งอื่นเลย แต่ได้มีนโยบายที่จะทำการปรับปรุงขยายฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้ใหญ่กว่าเดิมและให้มีความสวยงามเป็นสง่าแก่บ้านเมือง จึงได้ให้กรมศิลปากรออกแบบฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่ ซึ่งจังหวัดได้เห็นชอบตามแบบแปลนที่กรมศิลปากรออกแบบให้ และได้ติดต่อให้เจ้าหน้าที่งานจราจรได้พิจารณาเกี่ยวกับการ

จราจรในบริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีว่าจะสร้างตามแบบแปลนใหม่
 ที่กรมศิลปากรออกแบบให้^๕ จะทำให้เกิดขวาง หรือเกิดปัญหาในเรื่อง
 จราจรหรือไม่ ซึ่งเจ้าพนักงานจราจรได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่ทำให้
 การจราจรติดขัดหรือเป็นปัญหาแต่อย่างใด จังหวัดจึงได้เชิญหัวหน้า
 ส่วนราชการประจำจังหวัด เทศบาล และหน่วยราชการต่าง ๆ ท้องหาร
 ตำรวจ พลเรือน พ่อค้าประชาชนบางท่าน รวมทั้งบรรณาธิการ
 หนังสือพิมพ์ของจังหวัดนครราชสีมาทั้ง 3 ฉบับ ทำการประชุมปรึกษา
 หารือในเรื่องการก่อสร้างฐานและแท่นอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี^{๕๖} ขึ้นอีกครั้ง
 หนึ่ง เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2510 ณ ห้องประชุมศาลากลาง
 จังหวัดนครราชสีมา เพื่อขอความเห็นชอบในการดำเนินการเรื่อง^{๕๗}
 ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติดำเนินการก่อสร้างเป็นสองระยะ คือการ
 ก่อสร้างฐานและแท่นอนุสาวรีย์^{๕๘}กับการจัดทำพุ่มโคมไฟ และเครื่อง
 ตกแต่งต่าง ๆ สำหรับในประการแรกให้ดำเนินการ โดยเรียกประกวด
 ราคาก่อสร้าง ซึ่งจังหวัดได้กำหนดประกวดราคาการก่อสร้างแล้ว
 ในวันที่ 9 มีนาคม 2510 ณ ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา และ
 ในเรื่องการจัดทำพุ่มประดับโคมไฟ และเครื่องตกแต่งอื่น ๆ ตาม
 แบบแปลนทั้งหมด เนื่องจากเครื่องประดับเหล่านี้เป็นสงของท้าวแสน
 จำต้องใช้ช่างฝีมือจัดทำให้สวยงามคงทนถาวร ที่ประชุมจึงได้มีมติ
 ให้ติดต่อกรมศิลปากรเป็นผู้จัดทำ

อนึ่ง ในระหว่างที่ทำการก่อสร้าง มีความจำเป็น จะต้องเคลื่อน
 ย้ายอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีไปประดิษฐานไว้ ณ ที่แห่งอื่นเป็นการชั่วคราว
 ที่ประชุมได้มีมติให้นำมาประดิษฐานไว้ ณ สนามหน้าศาลากลาง
 จังหวัด โดยจัดทำฐานและแท่นชั่วคราวขึ้น ซึ่งจะมีการเคลื่อนย้าย
 มาก่อนการจัดงานฉลองอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีประจำปี 2510 นี้ และ

จะได้มีการเชิญชวนให้ประชาชนที่มาเที่ยวงานได้บริจาคเงินสมทบเป็น
ทุนในการก่อสร้างแท่นและฐานอนุสาวรีย์ในครั้งด้วย

จึงเรียนมาเพื่อให้โปรดนำคำชี้แจงนี้ลงพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ
พิมพ์ของท่าน เพื่อให้พี่น้องชาวนครราชสีมาและผู้สนใจในเรื่องนี้
ได้ทราบและเข้าใจโดยถูกต้องต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

สว. ปฏิทัศน์

(นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ต่อมา เมื่อจังหวัดได้ทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างแท่นฐานกับผู้
รับจ้างเหมาไปแล้ว และได้ทำการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์จากแท่นฐาน
เดิม เพื่อให้ผู้รับเหมาก่อสร้างใหม่ ไปประดิษฐานไว้ยังแท่นชั่วคราว
หน้าศาลากลางจังหวัด เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2510 ขณะที่เคลื่อน
ย้ายรูปอนุสาวรีย์ไปตั้งบนแท่นชั่วคราวอยู่นั้น ก็ได้เกิดปรากฏการณ์
มีคนทรงดวงวิญญาณของท้าวสุรนารีขึ้น แต่ภายหลังที่คนทรงได้
เผชิญหน้ากับ นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ทุก
อย่างก็ดำเนินต่อไปโดยเรียบร้อย แต่ได้มีการวิจารณ์ถึงวิญญาณ
ท้าวสุรนารีเข้าทรงนี้ลงพิมพ์ในคอลัมน์ ข้อคิดจากสังคม โดย ลิขิต
ประชา ในหนังสือพิมพ์ ชาวอีสาน ฉบับประจำวันที่ 29 มีนาคม 2510
โดยให้หัวเรื่องว่า “เมื่อคุณย่าโมเข้าทรง?” และลงในคอลัมน์เกี่ยว
กัน โดย ลิขิต ประชา ในหนังสือพิมพ์ ชาวอีสาน ฉบับประจำ
วันที่ 5 เมษายน 2510 ให้หัวเรื่องว่า “วิญญาณคุณย่าโมอีกที่”
ปรากฏตามข้อความที่ได้คัดลอกนำลงตามลำดับต่อไปนี้

บอติดตลก สืบถาม

โดย ลิงจิต ประเท

“เมื่อคุณย่าโมเข้าทรง”

หลังจากล้มนอนลงไปชักค้นชักงอชั่วคราว แล้วก็ลุกขึ้นเต้น ผางๆ เปลืองเสื้อผ้าออกโยนทิ้ง ปล่อยหน้าอกให้เปลือยเปล่า ... ลูกข้างข้างเกียงวิ่งถือแฟรตเต้เลื่องมาน้อมถวาย . ทำمينหน้า พร้อม กับชูตะคอกว่า “เมื่อก็เชิญกูไปยังไม่ยอมให้ผ้าให้กู มาเถยวันจะเอา มาถวายกูทำไม?” ... ลูกข้างงง! แต่มีเสียงสอแตกจากมุมหนึ่ง แว่วเข้าหูว่า “อายนมบ้าง” ... ก็เลยคว้าผ้ามาห่มสไบเฉียงแบบตะ เบ็งมาน

“ไปเรียกผู้ว่ามาทบทวนที่นี่เถยวัน” เสียงหญิงเข้าทรงตะโกน บอก ทั้งๆ ที่เห็นจนเห็นย่อยบ ... “เร้วพวกเราช่วยพากันไปเชิญ มา” ... เสียงลูกข้างทั้งหลายร้องบอกต่อกัน

ขบวนลูกข้าง ซึ่งนำโดยสตรีสูงอายุ 2 คน พากันไปพบ ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งขณะนั้นกำลังจะเริ่มพิธีบวงสรวงวิญญาณ ท่านท้าวสุรนารี ให้เข้าสิ่งสละต้อยอยู่ ณ อนุสาวรีย์ ซึ่งได้เชิญขึ้นประ ทิษฐานบนแท่นชั่วคราวที่หน้าศาลากลางเรียบร้อยแล้ว

“ท่านคะ คุณย่าโมไปเข้าทรงอยู่ ณ ที่เก่าโน้น คนทรงเรียก ให้ท่านไปพบที่นั่น”

"เชิญคุณทรงมาทางนี้ไม่ได้หรือ?"

"ไม่ได้ บอกว่าให้ท่านไป ถ้าท่านไม่ไปจะไม่ยอมมา"

"รอให้เสร็จกิจก่อนได้ไหม?"

"ไม่ได้ ให้ไปก่อนเดี๋ยวนี้"

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมด้วยผู้กำกับการตำรวจเดินไป
ดูช่างผู้ติดตามสตรีสูงอายุมาเชิญ ก็พากันให้ร้องแสดงความปริศนา
ปราโมทย์ พร้อมกับลูกจ้างตัวเชื่องกว่าลูกจ้างรุ่นจิ๋วทั้งหลายคนหนึ่ง
โก๊ะตะโกนบอกว่า ให้ตามไปเฉพาะคนโคราช โครไม่ใช้คนโคราช
อย่าตามมา แต่กัหายับยั้งฝูงคนที่ติดตามดูเป็นพรวณไปได้ไหม เมื่อ
ผู้ว่าราชการเดินไปยังไม่ทันจะออกพ้นสนาม ก็เผชิญกับขบวนคนทรง
ซึ่งแห่แห่นเต้นผางๆ กันมาพอดี จุกเผชิญหน้าห่างจากที่เก่า 2 เท่า
ของสถานที่ใหม่

เมื่อเผชิญหน้ากันคนทรงก็เต้นผาง กรากเข้าตบหน้าอกผู้ว่า
ราชการ พร้อมกับบอกว่า "กูรู้ว่ามึงจะสร้างฐานให้กูใหม่ดีกว่าเก่า
กูก็ดีใจ แต่ต้องทำให้ดีๆ และต้องอนุญาตให้คนถวายผ้าห่มให้กูด้วย
อย่าปล่อยให้เด็กปั้นขึ้นสวมพวงมาลัย" ผู้ว่าราชการก็น้อมรับด้วย
ความเคารวะ คนทรงจึงได้พูดต่อไปอีกว่า "วิญญาณกูจะไม่มา จะ
อยู่ที่เก่า เมื่อสร้างเสร็จแล้วให้รีบเอาอนุสาวรีย์กูขึ้นไป" ผู้ว่าราชการ
ก็เลยฉวยโอกาสบอกว่า เมื่ออยู่ที่เก่าก็ดีแล้ว ให้ช่วยคุมการก่อสร้าง
ให้ดีๆ ด้วย ว่าแล้วทั้งสองฝ่ายก็แยกย้ายกันไป ผู้ราชการกับผู้กำกับ
การมาทำพิธี ณ ที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์ชั่วคราว ส่วนคนทรงก็กลับ
ไป ณ ที่ตั้งเดิม

เมื่อผู้รับเหมาก่อสร้างได้ยืนยันว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย
ให้คนทรงช่วยดูแลการก่อสร้างด้วย ก็ชักใจไม่ใคร่ดี หากว่ากำลัง
สร้างอยู่ คนทรงเกิดมาล้มชกคั่นชกงอเต้นผางๆ ช่น้ำสั่งว่าต้อง

ทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ เห็นท่าอาตมาจะปวดหัวตายเป็นแน่ ก็เลย
ได้แต่ยิ้มแฉ่งๆ ไปตามเพลง.....

ส่วนแม่กำขายน้าตาลสด ก็ขอให้ลูกกำที่มารุมล้อมอุกหนุนทั้ง
ว่า ถ้าหากว่าไม่มีใครมารับกับคนทรงสะก๊ ก็ทำให้โคราขไฟไหม้
5 ครั้ง แต่ละครั้งเห็นไหมสะไหม้ไปเท่าไร ชื่นไหม้ถึง 5 ครั้งก็หมด
เมืองเท่านั้นเอง

จากเสียงของผู้รับเหมาคนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ผู้รับเหมาแท่นฐาน
บอกว่า เวลาเข้าทรงทำไมไม่มีใครถามนะว่า หากเป็นวิญญาณคุณ
ย่าโมเข้าทรงจริง ก็ให้บอกว่า อัฐิคุณย่าโมเอาไว้มตรงไหน ถ้าบอก
ได้ถูกเผงก็พอจะเชื่อได้ แต่ไม่ยักมีใครถาม

เสียงจากประชาชนคนหนึ่ง ซึ่งเห็นการชักันชักงอเข้าทรง
มาแล้วสองวันติดๆ กัน บอกว่า หากเป็นวิญญาณคุณย่าโมเข้าทรงและ
ศักดิ์สิทธิ์จริง ทำไมไม่บรรดาให้คนขายดอกไม้ที่เก็บดอกไม้ซึ่งประ
ชาชนไปถวายคุณย่าแล้ว เอาเอาบมาขายใหม่อีก เล่นเอาของเก่า
ที่ถวายแล้วมาขายอีก ให้ชักันชักงอ ไปเลย

จากการวิจารณ์ของอีกคนหนึ่ง บอกว่า ที่แรกที่เข้าทรงก็อ้าง
ว่า คุณย่าโมไม่ยอมให้ย้ายไปอยู่หน้าศาลากลาง แต่พอตอนหลังรู้
ว่าย้ายไปชั่วคราว เพื่อสร้างฐานให้ใหม่ ก็เลยหันไปทางเรื่องผ้าคลุม
วิญญาณคุณย่าโมยอมศักดิ์สิทธิ์ และหยั่งรู้อยู่แล้วว่า ย้ายไป
ชั่วคราว เพื่อสร้างฐานใหม่ให้ดีและสวยงาม หากไม่พอใจให้ย้าย
ไปไว้หน้าศาลากลาง ก็น่าจะมีเหตุขัดข้องต่างๆ ในการขนย้าย แต่
ก็เรียบร้อยดี ไม่มีเหตุขัดข้องใดๆ เลย

จากการติดตามความเป็นมา ก่อนจะมีการเข้าทรงเกิดขึ้น ได้
ทราบว่า ก่อนหน้าจะมีการเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์จากที่เก่าไปประดิษ

ฐานไว้ ณ แท่นชั่วคราวหน้าศาลากลางจังหวัดนั้น ได้มีการเปิด
ประมูลขายดอกไม้ในระหว่างมีงานเป็นเวลา 20 วัน มีผู้ประมูลได้
ให้เงินเป็นจำนวน 20,000 บาท ได้เป็นผู้เข้าไปขาย ส่วนแม่ค้าขาย
ดอกไม้ ซึ่งอาศัยขายที่บริเวณสวนรักข้างที่ตงอนุสาวรีย์เดิมนั้นประมูล
ไม่ได้อยู่ 2 ราย และหลังจากประมูลแล้ว ก่อนจะถึงวันทำพิธีเคลื่อน
ย้าย 1 วัน ได้มีผู้บบาลไว้ขอให้สามได้เข้าทำงานในแคมป์ฝรั่งมา
แล้ว จะเอาผ้าขึ้นไปห่มให้อนุสาวรีย์ แต่คนรักษาอนุสาวรีย์บอกว่า
ทางการสั่งไว้ห้ามมิให้นำผ้าไปคลุม เพราะอนุสาวรีย์นั้นทางกรม
ศิลปากรได้ออกแบบสร้างขึ้นมา ได้สร้างเครื่องประดับในชุดทรง
เครื่องเต็มภาคภูมิแล้ว จะเห็นรั้วรอยผ้าห่ม และผ้าห่มได้ขัดเจน
หากให้เอาผ้าไปคลุมทับไว้ ก็จะทำให้เสียศิลปะ เหมือนกับให้คนเรา
แต่งชุดสากลเรียบร้อยแล้ว แล้วเอาผ้าห่มให้อีก ก็มองไม่เห็นเครื่อง
แต่งกาย เพื่อให้ผู้มากราบไหว้ ได้เห็นศิลปะอันสวยงามของอนุสาวรีย์
จึงไม่ควรให้เอาผ้าไปคลุมทางการจึงได้สั่งห้ามไว้ เพราะแม้แต่เดิม
จะได้ยอมให้เอาผ้าคลุมได้ ผ้าที่คลุมนั้นก็มักจะมีคนมาขโมยเอาไป
ไม่ทันข้ามคืน ซึ่งก็สันนิษฐานว่ามีเด็กแถวสวนรักนั้นแหละเก็บเอาไป
เสมอๆ เมื่อทางการได้ห้ามไว้ดังนี้ คนรักษาจึงไม่ยอมให้เอาผ้าแก้
บลคลุม คนทรงรู้เรื่องเข้าก็เลยมีการลั่นชกกันชกงอและเต้นผางขึ้นว่า
คุณอย่าโม้ต้องการผ้าคลุม คนเผ่าก็เลยบอกว่า ถ้าอย่างนั้นก็ยอมให้
คลุมได้ คนทรงก็เลยออกทรง

ต่อมาในวันเคลื่อนย้ายอนุสาวรีย์ ก็จึงมีการเข้าทรงอีก เพื่อ
จะเน้นให้ประชาชนได้เห็นว่า แม้จะย้ายอนุสาวรีย์ไป แต่วิญญาณ
ก็ยังไม่ได้ไป ยังอยู่ที่เก่านี้อยู่ ... ซึ่งก็เท่ากับว่าใครอยากไหว้
วิญญาณ ก็ยังพอจะซื้อหาดอกไม้จากร้านขายดอกไม้ที่สวนรัก ไป

กราบไหว้ ณ ที่เก่าได้อยู่ แต่ถ้าใครอยากจะไหว้อนุสาวรีย์ ก็จงเข้าไปซื้อดอกไม้ที่ร้านประมูลได้ในบริเวณงานหน้าศาลากลาง

แต่จากการติดตามสังเกตดู ประชาชนส่วนใหญ่ก็ได้ถลึงไหลไปกราบไหว้ ณ ที่ประดิษฐานใหม่อย่างแน่นหนา ส่วนสถานที่เก่านั้น เพราะเหตุที่บูรณะซ่อมแซมจะต้องรื้อถอนเดิมออกเพื่อสร้างใหม่ จึงไม่มีใครเอาดอกไม้ไปบูชากราบไหว้

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าคนทรง ไม่ว่าคนขายดอกไม้ ไม่ว่าคนรับเหมาก่อสร้าง และไม่ว่าผู้ราชการจังหวัด ต่างก็ได้ต้อนรับกับพฤติการณ์ เมื่อคุณย่าโมเข้าทรง? ไปแล้วด้วยวิธีการที่ดีที่สุดที่แต่ละฝ่ายจะกระทำได้ เพื่อให้เหตุเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ผ่านพ้นไป ด้วยความเรียบร้อย และไม่ขัดต่อศรัทธาของประชาชน ...แต่ก็ต้องมีคนคิดกันอยู่ว่า หากวันนั้นวิญญูญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของท่านท้าวสุรนารี หากมีเจตน์จำนงค์จะเข้าทรงจริงแล้ว ได้มาเข้าทรงในตัวของภรรยาของผู้ว่าราชการจังหวัดเสียเลย แทนที่จะไปเข้าทรงภรรยาของจำต๋ารวจ ความศักดิ์สิทธิ์และศรัทธาอันหาขอบเขตมิได้ ก็จะพึงบังเกิดอย่างท่วมท้นในจิตใจของมหาชนเป็นอย่างยิ่งทีเดียว

บันทึกจาก สิบตม

โดย ลิขิต ประชา

“วิญญานคุณย่าโมอีกที”

ข้าพเจ้า นายลิขิต ประชา ขอประกาศอย่างโจ่งแจ้งและเปิดเผยว่า ข้าพเจ้านี้แหละเป็นคนหนึ่งที่ เทอตกุ่นในวีรกรรมของท่านท้าวสุรนารี เคารพสักการะในความศักดิ์สิทธิ์แห่งดวงวิญญานของท่านย่าโม อย่างลึกซึ้ง จริงใจ และจะไม่ยอมให้ใครลบหลู่ดูหมิ่น หรือนำเอาเกียรติคุณอันสูงส่งของท่านย่าไปต้มยำทำเล่น หรือไปเป็นเครื่องม้อหากินหลอกลวงชาวบ้าน ให้เกิดความเสื่อมศักดิ์และคุณแคลนเป็นอันขาด

ข้าพเจ้าขอท้าทายทุกผู้ ท่อดกกล้าเข้ามาจะต้องดวงวิญญานของท่านท้าวสุรนารี ให้เกิดความด่างพร้อยไม่ว่ากรณีหรือวิถีทางใดๆ ข้าพเจ้าจะไม่ยอมโดยเด็ดขาด วิญญานของท่านย่าโมศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์ผุดผ่อง ควรค่าแก่การเคารพสักการะและเทอตกุ่น อยู่เหนือความรู้สึกในทางต่ำทางชั่วทั้งมวล ในประวัติชีวิตของท่าน ท่านเป็นผู้กล้าหาญ ยอมเอาชีวิตเข้าแลกต่อสู้ป้องกันประเทศไทย ชาวไทย ชาวโคราช ชาวภาคอีสานให้พ้นจากความเป็นทาส พ้นจากการทรมาน พ้นจากความขุกเข็ญเดือดร้อนจากการบุกรุกย้ายของข้าศึกศัตรู ท่านจึงเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยเมตตาธรรม นำใจอันเปี่ยมล้นด้วยเมตตา

กรุณายอมเสียสละเพื่อประชาราษฎร์นี้เอง เป็นเรื่องยืนยันว่า
ดวงวิญญาณของท่านจะไม่กระทำการใด ๆ เป็นความเหี้ยมโหดลง
โทษหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน โดยเฉพาะชาวโคราช
เป็นอันขาด ท่านถือกำเนิดในตระกูลที่สูงส่ง มีมารยาทเรียบร้อย
เป็นแบบฉบับของกุลสตรี ไม่ว่าจะใช้ว่าจากกับผู้น้อยหรือผู้ใหญ่ ถ้อย
คำของท่านมีแต่อ่อนโยนไม่หยาบคาย

ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากบุคคลแรก ลงนามแฝงว่า "ชลาริน"
ได้กล่าวอ้างเป็นตอน ๆ ซึ่งข้าพเจ้าจะขอหยิบยกมาโต้ตอบตามลำดับ
ดังนี้ "ชลาริน" อ้างว่า เราไม่อยากจะให้มาทำลายแล้วคัดแปลงทำ
เสียใหม่ เพียงเพื่อจะมาอ้างเอาเรื่องความสวยงามและเหมาะสม
เท่านั้นมาบังหน้า ของยิ่งเก่า ยิ่งมีอายุมาก ก็ยิ่งเป็นสิ่งที่มีความ
ตามอายุ ไม่เหมือนคนยิ่งแก่ ยิ่งทำประโยชน์ไม่ได้ เราไม่ต้อง
การให้มารื้อของเก่าของเราทิ้ง เราขอเพียงท่านบำรุงรักษาให้คง
สภาพเดิมเอาไว้เท่านั้น เราขอเพียงเท่านั้น

ข้ออ้างของ "ชลาริน" ในข้อนี้ ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวว่า
ทำไม "ชลาริน" จึงไปนึกเปรียบเอาอนุสาวรีย์คุงเย่าโมเท่ากับเป็น
ศาลเจ้าแม่ ที่ปลูกอยู่ตามโคนต้นไม้อย่างนั้น แม้ศาลจะเก่าผุพังกรอ
ถอนไม่ได้จะถูกหรือ? อนุสาวรีย์นี้ไม่ใช่สร้างมาเก่าแก่ดึกดำบรรพ์
ที่ไหน ได้สร้างขึ้นในวันเรา ๆ นี้เอง เพื่อเป็นการเทอดทูนวีรกรรมของ
ท่าน แต่การสร้างในขณะนั้น บ้านเมืองยังไม่เจริญขนาดนี้ รอบ ๆ
อาณาบริเวณยังไม่มีตึกรามบ้านช่องสูง ๆ อย่างนี้ ขณะนั้นอนุสาวรีย์
ของท่านยังจะเป็นเด่นและสง่าอยู่โดดเดี่ยว แต่มานับตั้งบ้านเมืองเจริญ
ขึ้น ตึกรามบ้านช่องปลูกกันมากขึ้น เราจะปล่อยให้อนุสาวรีย์ของท่าน
ย่ำให้ต่ำเตี้ยหมดสง่าอยู่อย่างนั้นได้ยิ่งใจ เพียงแต่รื้อเมรุหรือรื้อ
บรรพทุกอันใหญ่ ๆ ว่างบ้าน คนนั่งอยู่บนรถก็สูงเสมออนุสาวรีย์ของ

ท่านย่าเสียแล้ว ทุกคนจึงได้มาคิดกันที่จะยกฐานแท่นอนุสาวรีย์ให้สูงขึ้น เพื่อให้ความเป็นเด่นและเป็นสง่ายังคงอยู่ ไม่มีใครไปคิดทำลายอนุสาวรีย์กันดอก แต่ผู้คิดยกฐานแท่นนั้น แม้ใครจะคิดจะทำก็ตาม ถ้าบารมีไม่เพียงพอจะทำไม่ได้หรือ ก็ขึ้นมาแล้วที่ร่ำร้องกันให้เสริมฐานแท่นให้สูงขึ้นเด่นขึ้น บิแล้วบิเล่าเราก็ดำเนินไม่ได้ทำ มาจนบัดนี้ขอแนะนำบารมีของผู้คิดทำได้ถึงแล้ว เราจึงได้เห็นการก่อสร้างเสริมฐานแท่นให้อนุสาวรีย์ใหม่ให้เด่นให้สง่าสมศักดิ์ศรีของวีรสตรีและคู่ควรแก่บ้านเมือง หากมีใครได้คิดที่จะไปทำลายประตูล้อมพลอันเป็นโบราณวัตถุแต่อย่างใดไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้นยังจะมากัดคำไม่ให้ทำอยู่อีกหรือ?

"ชลาริน" ได้อ้างต่อไปว่า ชาวโคราชหลายคนไม่เห็นด้วยกับการย้ายอนุสาวรีย์ที่เคยเอาไว้วางใจเมือง หน้าประตูชุมพล ไปไว้ไกลถึงหน้าศาลากลางจังหวัด เพราะหากจะเจียดที่ย้ายขยับท่านไว้ใกล้ ๆ ฐานเดิมก็น่าจะทำได้ ชาวโคราชจะรู้สึกอบอุ่นเหมือนเดิม เมื่อผ่านไปก็จะได้ทำความเคารพท่านได้ แทนที่จะเดินเสือกผ่านประตู 2 บาทเข้าไปในบริเวณงาน เพียงเพื่อได้กราบท่านเท่านั้น

คุณ "ชลาริน" เอ๊ย การกราบไหว้อนุสาวรีย์คุณย่าโมนั้น คุณไม่ได้กระทำด้วยศรัทธาอันจริงใจหรือจึงกล้ากล่าวว่า เพียงเพื่อได้กราบท่าน เท่านั้น ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าของทุกคน ข้าพเจ้าเชื่อว่ามากราบไหว้อนุสาวรีย์คุณย่าโมด้วยความเคารพ และด้วยความเคารพสักการะอันสูงส่ง แม้อนุสาวรีย์ท่านจะอยู่สุดกู่สักเพียงใด ก็หาได้เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ แต่การที่ไม่เจียดที่ย้ายขยับท่านไว้ใกล้ ๆ ฐานเดิม ก็เพราะว่า เวลาก่อสร้างฐานแท่นใหม่นั้น จะต้องมีการขุดและอุปกรณ์ต่าง ๆ มากมาย มากองเกะกะไว้ใกล้บริเวณ เป็นที่กีดขวางผู้จะเข้าไปสักการะกราบไหว้ แม้จะทำแท่นชั่วคราวตั้งไว้ก็ไม่สมเกียรติ หรือหากจะเอาเข้าไปไว้ในสวนรักริมคู ก็ยังค่อยลงไป

อีก เพราะที่เหล่านีมีแต่พวกกระเทยจะเข้าไปทำบักส์บักเกล็งให้เกิด
ขึ้น การย้ายนั้นเป็นการชั่วคราวขณะสร้างแท่นฐานใหม่ ซึ่งอย่าง
มากก็ไม่เกินหกเดือน จะมีที่ใดเล่าที่จะเหมาะสมยิ่งกว่าหน้าศาลา
กลางจังหวัด ซึ่งเป็นที่ทำการของข้าราชการชั้นสูงสุดในเมืองนี้ และ
ยังมีตำรวจเฝ้าประจำตลอด 24 ชั่วโมงอีกด้วย ถึงกระนั้นก็ยังได้สร้าง
ฐานแท่นชั่วคราวรองรับไว้อย่างสมเกียรติ และมีอาณาบริเวณที่ใครๆ
ก็ไปสักการะได้อีกด้วย แท้ไครจะไปทำหลุมเกียรติมิได้ เพราะมีตำรวจ
เฝ้า ชาวโคราชทุกคนที่ทราบความจริงและเห็นสภาพที่แท้จริงแล้ว
คงจะไม่มีไครคิดและรู้สึกอย่างคุณแม่แต่คนเดียวเป็นแน่

"ชลาริน" อังต๋อไปว่า ท่านท้าวสุรนารีมียศฐาบรรดาศักดิ์
ถึงคุณหญิงภริยาของเจ้าเมืองสมัยก่อน และเป็นถึงท่านท้าว มีบุญคุณ
เป็นเอนกประการแก่ชาวโคราช กล่าวหาญชาญชัยถึงกับกอบกู้บ้าน
เมืองของตนไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของไคร แต่พิธีอัญเชิญอนุสาวรีย์
ของท่านย้ายไปประดิษฐานยังแท่นชั่วคราวนั้น ถูกจัดอย่างรวบรัดกั้ก
ตอน ไม่สมเกียรติเท่าที่ควร ขบวนแห่เกียรติยศไม่ใหญ่โตดีไปกว่า
ขบวนแห่นาคของคนธรรมดาๆ เลย ทั้งๆ ที่เราก็มียวงศุริยางค์ใหญ่โต
ที่สุดของทหาร ตำรวจ และลูกเสือโรงเรียนประจำจังหวัดชาย ทำไม
ถึงไม่สั่งไม่เกณฑ์เอามาแห่ นำแถววงไม้ก็ขึ้นมาแห่นำขบวน ดูไม่
สมเกียรติกับขบวนแห่ วีรสตรีของชาติเอาเสียเลย

อนุสาวรีย์คุณย่าโมนี้เป็นของไครกันเล่า? ไม่ใช่ของคนทั้ง
บ้านทั้งเมืองหรือ แล้วมีไครบ้างไหมที่มีใจศรัทธาแก่กล้าเสีย
สละความเหนื่อยยากของตน มาร่วมพิธีและขบวนแห่โดยไม่รับสินจ้าง
รางวัลตอบแทน หรือรับค่าเหนื่อย การสั่งเอามาเข้าขบวนแห่ได้แก่
นี้ ซึ่งมีแถววงของลูกเสือโรงเรียนวัดโนนภาสหนึ่งวง มีทหารหนึ่งกอง
ร้อย ตำรวจทหารหนึ่งหมวด ข้าราชการผู้ใหญ่ ตำรวจ ลูกเสือ

นักเรียน และประชาชนยังไม่พออีกหรือ โดยเฉพาอย่างยิ่ง“ชลาริน”
ได้มาเข้าขบวนแห่บ้างไหม หรือเพียงมากอยรรมว่าขบวนแห่จะใหญ่
โตเพียงโตเท่านั้นเอง ในสายตาของข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นขบวนแห่
กองเกียรติยศที่สมควรทีเดียว และยังกว่านั้นข้าพเจ้ากำลังรอคอยค
ว่า อีกหกเดือนข้างหน้า เมื่ออัญเชิญอนุสาวรีย์ท่านย่าโมจากแท่นชั่วคราว
มาประดิษฐานยังแท่นฐานใหม่ที่สร้างเรียบร้อยแล้ว ซึ่งถูก
หลานท่านย่าโมที่เคารพสักการะท่านอย่างแท้จริง มีโอกาสมาเข้า
ขบวนแห่ให้เอิกเกริกสมเกียรติและศักดิ์ศรียิ่งกว่านอกก็เท่าที่ผู้คนก็ได้
นั้นจะมีอยู่สักกี่มากน้อย จะสมกับปากที่เทือกทูนบูชาจริงแค่ไหน?

คุณ “ชลาริน” อ้างว่า พอขบวนแห่นำอนุสาวรีย์คล้อยหลัง
ที่ฐานเก่าก็ถูกพวกผีกระสือที่ไม่ได้มีหน้าที่ใด ๆ เกี่ยวข้องกับอนุสาวรีย์
เลย รวมกันใช้น้ำมันประเคนตอก ใช้ส้วสกัดฐานเก่า ถวดลายที่ตกแต่ง
ฐานเพื่อนำไปขายเป็นเครื่องรางของขลัง ชิ้นหนึ่ง ๆ เป็นร้อยเป็นข่ง...
ชาวโคราชและผู้เขียน (ชลาริน) รู้สึกชอกช้ำ ชมชื่น อย่างบอกไม่ถูก
ที่เห็นของเก่าของแก่ที่มีคู่บ้านคู่เมือง มาเก็บรวบรวมถูกละเลาะทอด
ทิ้ง และถูกทำลายไปต่อหน้าต่อตา

จะไม่ม गयाไปหรือครับ? เพราะใคร ๆ ก็รู้ว่าแท่นฐานจะต้อง
รื้อออก สร้างฐานแท่นขึ้นใหม่ หากบุคคลใดไปหลงเชื่อให้เขา หลอก
เอาเศษอิฐ เศษปูนมาขายเป็นเครื่องรางของขลังได้ขนาดนั้น ไม่ม गया
อนาคตเหตุผลแล้ว ก็ไม่รู้จะเอาอะไรมาคิดมาพูดกันอีก คุณ “ชลาริน”
ไปดูให้เห็นประจักษ์กับตาอีกไม่ก็หรือว่า เวลานั้นบริเวณแท่นฐาน
เก่าราบเป็นหน้ากลองไปแล้ว และผู้รับเหมาที่ได้ปักผังเตรียมขุดเพื่อ
ตอกเข็มฐานรากตามแบบแปลนของกรมศิลปากรแล้ว เศษอิฐที่
ทำลายลงจากฐานเก่านั้น แม้จะไปหยิบเอาสักก้อนสองก้อนผู้รับเหมา
เขาคงไม่หวงแหนเป็นแน่ การทำลายแท่นฐานเก่าทำให้คุณชมชื่นไป

ด้วยหรือ? ถ้าอย่างนั้นจะไปสร้างแท่นฐานใหม่ใหญ่กว่านี้ไต่ยังงี้ที่ใด
กันเล่า ช่างขาดเหตุผลเสียจริง ๆ

คุณ “ชลาริน” ยังไต่อย่างถึงสภาพการณ์เมื่อก่อนว่า ก่อนที่จะ
ย้ายอนุสาวรีย์ไปยังแท่นชั่วคราว อนุสาวรีย์ท่านท้าวสุรนารี ถูกพวก
เด็ก ๆ บินขึ้นไปเห็นยวดาบ เพื่อเอาทวงมาลัยคล้องคอ ไปนั่งผ้าให้
เอาทองไปปิดหน้าท่านเลอะเทอะจนไม่เห็นหน้าตาเดิมของท่าน เป็น
อย่างไร?

คุณก็รับแล้วใช้ใหม่ละครับว่า แท่นฐานอนุสาวรีย์เก่านั้นเคย
ไม่สง่าพอ เด็กจึงบินขึ้นไปเหมือนว่าเล่น และไม่ใช้เพื่อบินขึ้นไป
เอาทวงมาลัยคล้อง เอาผ้าไปห่ม เอาทองไปปิดเท่านั้น ยังบินขึ้นไป
ขโมยเอาผ้าที่ห่มไว้นั้นแหละอีกด้วย ทางการจึงได้สั่งห้าม และได้พา
กันคิดเสริมฐานแท่นให้สูงสง่าขึ้น มีไฟฟ้าเปิดสว่างไสวเป็นการบอ
กันมิให้เด็กบ้ายบิน การปิดทองก็เหมือนกันทำไมจึงจะต้องไปปิดที่รูป
อนุสาวรีย์ มากๆ นานๆ เข้า ไม่ช้าจะมองรูปอนุสาวรีย์เป็นรูปอื่นไป
ไม่ใช่ รูปท่านย่าโม เมื่อเคารพในความศักดิ์สิทธิ์และเทอศทูนไว้ใน
ที่สูง ก็อย่าเห็นแก่ตัวทำลายศิลปะของชาติ คนที่เคารพบูชาอนุสาวรีย์
นั้น นอกจากจะเคารพบูชาและเทอศทูนวีรกรรมอันเป็นเกียรติประวัติ
เคารพในความศักดิ์สิทธิ์แห่งดวงวิญญาณแล้ว ยังเคารพในศิลปะ
อันงดงามของอนุสาวรีย์อีกด้วย ซึ่งใครมาทำให้เสื่อมลงไม่ว่ากันใด
เขาก็ย่อมจะไม่ยอมเช่นกัน

คุณ “ชลาริน” ได้พูดถึงคนทรงว่า เรื่องอะไรก็อะไร
คนทรงก็พูดถูกต้องทุกอย่าง และยังแถมย้ำไว้ด้วยว่า ชาวโคราช
ไม่ถนัดต่อการที่ใครจะชักจูงใช้เชื่อถืออะไรง่ายๆ ปล่อยๆ ได้เสมอ
ไปนั้น

ข้าพเจ้าจะดีใจเป็นอย่างมาก ถ้าเป็นจริงอย่างคุณ “ชลาริน”
 ว่า แต่ฉันจะไม่เป็นเช่นนั้นเสียแล้วละกรรมัง เพราะว่าคนทรงได้บอก
 กับผู้ว่าราชการจังหวัดว่า ต่อไปนี้จะไม่ให้ไฟไหม้เมืองโคราชอีกแล้ว
 และผู้ว่าราชการเองก็ได้นำเรื่องนี้เข้าไปเล่าให้ที่ประชุมคณะกรรมการ
 จังหวัดฟังในตอนเช้าวันที่ 30 มีนาคม ย้ำให้ทุกคนได้รับรู้และดีใจว่า
 คนทรงได้รับปากแล้วจะไม่ให้ไฟไหม้อีก แล้วเหตุการณ์เป็นอย่างไร
 คุณ “ชลาริน” ครับ เลิกประชุมกันไม่ทันไร ตกบ้ายสี่โมงเย็นใน
 วันที่ 30 นั้นเอง ไฟก็ไหม้เมืองโคราชเป็นครั้งที่ 3 แล้วใครเป็นคน
 โทก วิญญาณของคุณย่าโมนั้นศักดิ์สิทธิ์ย่อมไม่โทกแน่? พุทอย่างไร
 ต้องเป็นอย่างนั้น หากวิญญาณของท่านมาเข้าทรงในคนทรงจริง
 และได้รับปากว่าจะไม่ให้ไฟไหม้ไฟก็ต้องไม่ไหม้ แต่ไฟไหม้ผมจึง
 ไม่เชื่อว่าวิญญาณของท่านมาเข้าทรงจริง หากแต่คนทรงได้พูดไปเอง
 และพูดไปผิดอย่างถนัดเสียด้วย อย่างนี้ไม่ใช่เท่ากับคนทรงไปถึง
 เอาวิญญาณของท่านย่าโมลงมาอ้างอิงให้ดูกลบลูกดอกหรือ? แล้วคุณ
 “ชลาริน” ผู้ไม่ยอมให้ใครชักจูงให้เชื่อถ้อยอะไรง่าย ๆ ปล่อยให้
 จะโปรดว่ากระไร?

นอกจาก คุณ “ชลาริน” แล้ว ยังมีอีกผู้หนึ่งที่เขียนมา โดย
 ใช้นามแฝงว่า ชาวโคราชผู้หนึ่ง แต่ข้าพเจ้าไม่มีหน้ากระดาษพอจะ
 ใต้ตอบ จึงให้ถือว่าข้าพเจ้าได้ตอบ “ชลาริน” ไปนี้ เป็นการตอบ
 คำปรึกษาของท่านไปด้วย หากท่านยังไม่พอใจในสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าว
 มานี้ ก็ยินดีรับฟังจากท่านอีก

● โองการบวงสรวงสังเวยท่านท้าวสุรนารี

ในการอัญเชิญจากฐานแท่นชั่วคราวหน้าศาลากลางจังหวัด

มาประทับยังฐานถาวรที่ประตูชุมพล

29 พฤศจิกายน 2510

นโม อันว่านมัสประนมหม้อม พร้อมด้วยกายวชิรจิตต์
ประดิษฐานอุคมเบญจางค์ น้อมชุกดหัตถ์ทักขณัศวรางคชุลิต แทน
ทิพสักการโสมภิตพิจิตรสุคนธ์ อุทิศแทนบวรจงกลบงกชบาท แท่ง
สมเด็จบรมจอมคิลกโลกนาถ จินเนทรพิลาศพิสุทธิตาพา อันเป็น
มิ่งมกุฎจุฬาปิ่นสกลไตรภพ ข้าพระพุทธเจ้าขออภิวันตียเคารพนม
พระธรรมปิฎก อันทรงพระคุณสุนทรูปถัมภกแก่ผองสัตว์นิกร
อาจชนหมู่สัตว์ข้ามจากสาครให้พ้นจตุรโอฆ ส่วนสัวโมกข์อมต
มหานครนฤพาน อนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าขอนมัสการพระอัยยวงจก
สาวก อันนับเนื่องในพระพุทธไปฤกดิเรกคุณ ล้วนเป็นสิ่งพิสุทธ
สุนทรเกษมสิริสวัสดิ์ อาจให้พูนเพิ่มศุภที่พัฒน์พิพิธมงคล แก่คณา
นิกรชนผู้แสวงสุขพิสิฐ ประพฤติตนอยู่ในธรรมโดยสัจจิตตลอดมา
อีกข้าพระพุทธเจ้าขอถวายบังคมองค์ราชานฤบดินทร์ ซึ่งทรงบริหาร
พระราชอาณาเขตเกษตรินไทยประเทศ ทรงเป็นมิ่งมกุฎเกศจอม
ปียกมัยริย์แห่งปวงชน ฐ บำรุงให้เป็นสุขสำราญเบิกบานกมล
ไม่อนาทร อีกขอนบพระคุณบิดาและมารดาผู้ประกอบเกิด ให้
พระคุณอันล้ำเลิศขององค์อุมัชฌาย์และอาจารย์ อนึ่ง ข้าพระพุทธ
เจ้าขอนมัสการเทพพรหมมินทรอัสวรอินทรนารายณ์ ตลอดจน

